

El gust per la lectura

Curs 2019-2020



1

Feliçment, jo soc una dona

Quadern de l'alumne

El gust per la Lectura 2019–2020

Batxillerat

Quadern de l'alumne

Departament d'Educació

Sub-direcció General de Plurilingüisme

Servei de Suports i Recursos Lingüístics

2

Lurdes Malgrat Escarp

Atès el caràcter docent d'aquesta publicació, per a la citació de fragments de textos d'altri i la reproducció de fotografies procedents d'obres publicades (de les quals se cita adequadament la font i el nom de l'autor) ens acollim al dret de citació reconegut a l'article 32.1 del Text refós de la Llei de propietat intel·lectual, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/1996, de 12 d'abril, i a l'article 10.2 del Conveni de Berna per a la Protecció de les obres literàries i artístiques, de 9 de setembre de 1886; i, per tant, està exempt de la necessitat d'autorització i abonament dels drets d'autor.

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de [Reconeixement-No Comercial-Compartir Igual 4.0 Internacional de Creative Commons](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.ca). Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se'n esmenti l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual que la que regula l'obra original.

La llicència completa es pot consultar a:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.ca>

Índex

Índex	4
Abans de la lectura	5
Per anar fent boca.....	6
Durant la lectura	26
Llegim pas a pas	27
Després de la lectura	58
Una mirada global	59



Feliçment, jo soc una dona

Abans de la lectura

Per anar fent boca...

Una novel·la com la que tenim a les mans, interessant, complexa pel que fa als recursos i a les tècniques narratives emprades en la seva construcció, rica per la quantitat de temes que tracta i una de les obres clau de la literatura catalana contemporània, requereix un apropament a referents literaris, època, temes i context literari; així com a la personalitat de Maria Aurèlia Capmany, abans que el lector s'endinsi i es vegi arrossegat pel món de *Feliçment, jo soc una dona*.

Hem distribuït la guia en tres parts. La primera, «Per anar fent boca», correspon al moment d'*Abans de la lectura*. La segona, «Llegim pas a pas», és una guia *Durant la lectura* per ajudar a orientar la interpretació del text tenint en compte l'estructura de la novel·la. La tercera, «Una mirada global», proposa una recapitulació i una ampliació d'alguns dels aspectes tractats per a *Després de la lectura*.

Als apartats d'*Abans de la lectura* i de *Després de la lectura*, hem classificat les activitats segons els quatre aspectes fonamentals que es proposen per treballar: Literatura (referents literaris, gèneres, autores d'influència), Història (fets històrics que apareixen en la novel·la i que condicionen la història dels personatges), Feminisme (ideologia que l'autora insereix en la novel·la) i Societat (autors que es van relacionar amb l'autora i que van exercir una influència en la composició de la seva obra).



La narrativa del segle xx té en Maria Aurèlia Capmany un dels seus màxims exponents. *Feliçment, jo soc una dona*, encara que sigui un producte arrelat als fets històrics i socioculturals del moment, no deixa de ser vigent en l'actualitat, com passa amb totes les grans obres de la literatura universal.



1. Maria Aurèlia Capmany és una de les escriptores més importants de la segona meitat del segle XX, tant per la seva activitat com a escriptora com pel seu activisme cultural. Va publicar novel·les, reculls de narrativa breu, contes per a nens, assaigs, obres de teatre, guions per a la ràdio i la televisió, articles a la premsa i va dur a terme nombrosos cursos de divulgació, conferències, presentacions, mítings polítics.



En aquesta guia de lectura ens dediquem exclusivament a la novel·la *Feliçment, jo soc una dona*, però abans de començar a llegir cal conèixer una mica l'autora, les seves motivacions artístiques i els seus interessos intel·lectuals.

«**Maria Aurèlia Capmany** (Barcelona, 1918-1991). Novel·lista, autora de teatre i assagista. És una de les escriptores catalanes més polifacètiques.

El 1947 queda finalista del Premi de novel·la Joanot Martorell amb *Necessitem morir* i el guanya l'any següent amb *El cel no és transparent*. El seu prestigi com a narradora li arribarà, però, el 1956 amb l'obra *Betúlia*. El 1959 funda amb Ricard Salvat l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual, on exerceix de professora, fa d'actriu, de directora i de traductora. També hi estrena tres obres pròpies. En aquesta mateixa etapa és quan apareixen dues novel·les bàsiques en la seva producció, escrites anteriorment, *El gust de la pols* i *Un lloc entre els morts*, premi Sant Jordi 1968. Com a assagista, dedica nombrosos articles i estudis als temes al voltant de la dona i també sobre diversos aspectes de la cultura i de la societat catalanes. Es dedica també al guionatge de ràdio i televisió.

En el seu vessant de política és regidora i responsable de les àrees de Cultura i d'Edicions de l'Ajuntament de Barcelona i membre de la Diputació de Barcelona, des del 1983 fins a la seva mort.

Fou sòcia de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana¹».

¹ <https://www.escriptors.cat/autors/capmanyma/portic>

- ✓ A continuació, tens una relació de totes les novel·les que va escriure, completa el llistat dels llibres publicats dels altres gèneres. T'adonaràs de la complexitat de la seva producció i de l'obra extensíssima de Maria Aurèlia Capmany.

- *Necessitem morir*. Barcelona: Aymà, 1952 / Barcelona: Proa, 1977.
- *L'altra ciutat*. Barcelona: Selecta, 1955.
- *Tana o la felicitat*. Palma: Moll, 1956.
- *Betúlia*. Barcelona: Selecta, 1956.
- *Traduït de l'americà*. Barcelona: Albertí, 1958.
- *Ara*. Barcelona: Albertí, 1958 / Barcelona: Plaza & Janés, 1988.
- *El gust de la pols*. Barcelona: Destino, 1962 / Barcelona: Edicions 62, 1986.
- *La pluja als vidres*. Barcelona: Club Editor, 1963.
- *El desert dels dies*. Barcelona: Occitània, 1966.
- *Un lloc entre els morts*. Barcelona: Nova Terra, 1967 / Barcelona: Laia, 1979 / Barcelona: Edicions 62, 1984 / Barcelona: Proa, 1999.
- *Feliçment, jo soc una dona*. Barcelona: Nova Terra, 1969.
- *Vitrines d'Amsterdam*. Barcelona: Club editor, 1970.
- *Quim-Quima*. Barcelona: Estela, 1971 / Barcelona: Laia, 1977 / Barcelona: Planeta, 1991. / Barcelona: Males Herbes, 2018.
- *El jaqué de la democràcia*. Barcelona: Nova Terra, 1972 / Barcelona: La Magrana, 1987.
- *Vés-te'n ianqui*. Barcelona: Laia, 1980 / Barcelona: Barcanova, 2006.
- *Lo color més blau*. Barcelona: Planeta, 1983.
- *El cap de Sant Jordi*. Barcelona: Planeta, 1988.
- *La rialla del mirall*. Barcelona: Empúries, 1989.



2. Maria Aurèlia Capmany va néixer el 3 d'agost de 1918. Es va educar en temps de la Segona República i amb els valors republicans. Va viure la Guerra Civil espanyola i va començar a escriure en plena postguerra. La guerra va ser un daltabaix en una família d'idees catalanistes i liberals, va provocar que hagués d'interrompre la carrera de filosofia que havia iniciat el 1937 a la universitat, i va causar un fort impacte en la concepció de la vida i del món a la futura escriptora.

Al seu dietari de guerra escriu:

«Jo, que amb el cor ple d'il·lusions esperava que la vida em donés el desengany en la meua lluita, m'he trobat abans de començar que el meu camí era tancat i que calia seguir-ne uns altres.

Un avenir més negre que una gola de llop. (...)

La joventut està destruïda (...) i aquella gent de Miramar que cantaven "Les nostres veus són alegres cants" desfets moralment passen els ulls indiferents per la nostra terra, arrossen les espatlles i sentim una terrible peresa per tot.»

✓ Com interpretes aquest fragment?

9

✓ Creus que els fets viscuts poden tenir una gran influència en la seva novel·lística? Quina?

- ✓ Com va afrontar Maria Aurèlia Capmany la desfeta de la guerra i les seves conseqüències?

- ❖ Per respondre a aquestes preguntes pots consultar els següents enllaços sobre la biografia de l'autora.

Biografia

- <https://www.escriptors.cat/index.php/autors/capmanyma/biografia-maria-aurelia-capmany>
- <http://www.urv.cat/ca/vida-campus/serveis/crai/on-podeu-cercar/llegats-i-donatius/bio-mac/>
- <https://cultura.gencat.cat/ca/anymariaaureliacapmany/biografia/>
- <https://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0014668.xml>
- <https://lletres.uoc.edu/ca/autora/aria-aurelia-capmany/comentaris>
- <https://cultura.gencat.cat/ca/anymariaaureliacapmany/inici/>



3. A l'arxiu de TVE Catalunya, hi trobem una entrevista biogràfica a Maria Aurèlia Capmany. Mireu-la a classe i anoteu les idees que us semblin més importants, o que us impactin més de la seva biografia.

<http://www.rtve.es/alacarta/videos/personatges/arxiu-tve-catalunya-personatges-maria-aurelia-capmany/2823357/>

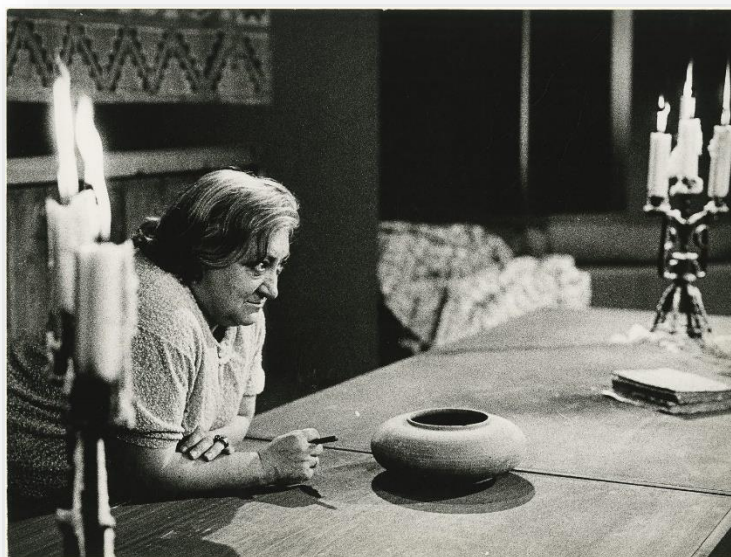
4. Com has pogut veure, la dedicació al món del teatre va ocupar una part important de la seva tasca com a escriptora i com a activista cultural.



«Mentre era a l'escola d'Isabel de Villena va fundar, amb Ricard Salvat, l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual, entitat establerta a la Cúpula del Coliseum com a secció del Foment de les Arts Decoratives, en relació estreta amb el Museu d'Art Contemporani que havia creat Alexandre Cirici. Per aquesta escola, al llarg dels seus anys d'existència, de 1960 a 1970, van passar totes les personalitats relacionades amb el món del teatre; en ella, Maria Aurèlia va fer d'actriu i de directora d'escena, a més d'escriptora i adaptadora.

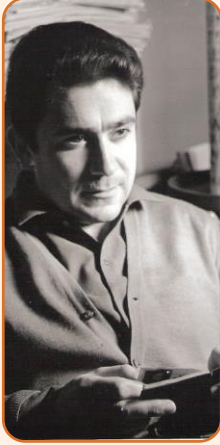
A l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual li van posar en escena, durant els anys seixanta, algunes obres com *El desert dels dies* (1960) i *Vent de garbí i una mica de por* (1965). Escriví, en col·laboració amb Xavier Romeu, una peça política, *Preguntes i respostes sobre la vida i la mort de Francesc Layret, advocat dels obrers de Catalunya*, estrenada clandestinament el 1970. En aquests anys va introduir a Catalunya el teatre de cabaret d'intenció crítica, amb una sèrie de peces escrites expressament per a ésser representades al local barceloní La Cova del Drac, com *Dones, flors i pitança* (1968) i *La cultura de la Coca-Cola* (1969), entre altres, algunes d'elles realitzades en col·laboració amb Jaume Vidal Alcover. Escriví, també, amb la intenció de divulgar els clàssics, una versió teatral de *Tirant lo Blanc*, estrenada a València el 1971. Aquest mateix any, el Grup d'Estudis Teatral d'Horta li va representar la seva obra més important, el drama històric *L'ombra de l'escorpí*.

Després d'aquests anys d'intensa activitat, la seva presència en els escenaris va ser cada cop menor fins al 1980, en què estrenà la versió teatral d'*Un lloc entre els morts*; el 1981, l'adaptació d'una peça de Goldoni, *La viuda trapella*, i el 1982 *Món, dimoni i carn*, sobre la figura d'Anselm Turmeda»².



² <http://www.urv.cat/ca/vida-campus/serveis/crai/on-podeu-cercar/llegats-i-donatus/bio-mac/>

- ✓ La relació amb Ricard Salvat va ser clau en el desenvolupament personal i artístic de Maria Aurèlia Capmany. Busca informació sobre aquest dramaturg i sobre la seva relació amb l'escriptora³.



5. Maria Aurèlia Capmany va guanyar un quants premis literaris i es va fer un nom en el món de les lletres catalanes. A continuació tens els llistat dels premis que va guanyar.

12

Joanot Martorell (1948): *El cel no és transparent*, publicada amb el títol *La pluja als vidres*.

Narcís Oller als Jocs Florals de Tolosa de Llenguadoc (1952): *Pròleg a Guardiet*.

Josep Yxart d'assaig (1957): *Cita de narradors*.

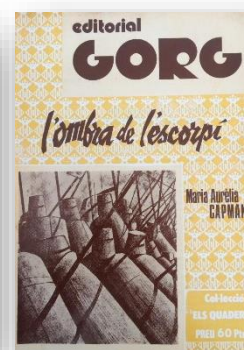
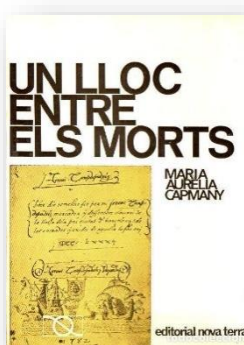
Sant Jordi (1968): *Un lloc entre els morts*.

Premi de la Crítica Serra d'Or de teatre (1972): *L'ombra de l'escorpí*.

Premi del Ministeri d'Afers Estrangers Italià (1979).

Premi de la Crítica Serra d'Or de literatura infantil juvenil (1982): *El malefici de la reina d'Hongria o les aventures dels tres patrons de la nau*.

Creu de Sant Jordi (1982)



³ <https://www.nuvol.com/noticies/ricard-salvat-i-la-seva-epoca/>

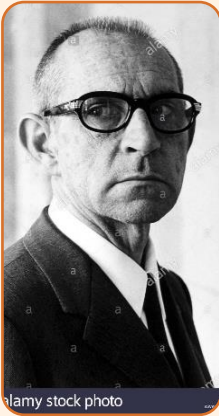
- ✓ En grups de 3, busqueu aquests premis i feu-ne un breu resum de l'evolució i de la importància que van tenir en el panorama literari català en el moment en què van ser fundats.

Joanot Martorell	
Narcís Oller (Jocs Florals de Tolosa de Llenguadoc)	
Josep Yxart d'assaig	
Sant Jordi	
Premi de la Crítica Serra d'Or de Teatre	
Premi de la Crítica Serra d'Or de Literatura Infantil i Juvenil	
Premi del Ministeri italià d'Afers Estrangers	
Creu de Sant Jordi	

6. El 1948 guanya el Premi Joanot Martorell amb *El cel no és transparent*. Salvador Espriu forma part del jurat. A partir d'aquest moment, s'estableix una relació literària que tindrà una gran influència en l'obra posterior. De fet, la novel·la premiada és corregida per Espriu i publicada l'any 1963 amb el títol *La pluja als vidres*.



- ✓ Salvador Espriu és un dels grans escriptors de la literatura catalana, les seves idees i tendències filosòfiques van influenciar l'obra de Maria Aurèlia Capmany. Busca'n informació i explica-les.



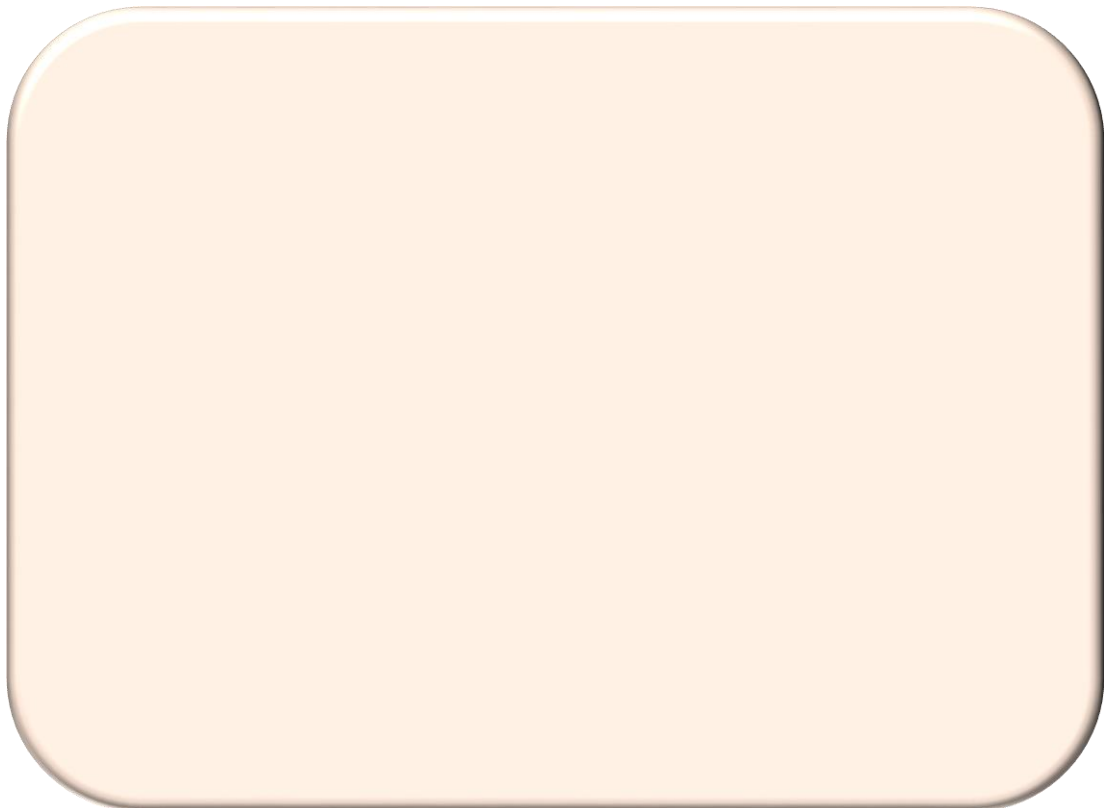
7. Com ja has vist, els premis són importants en la vida cultural i literària d'un país. A l'època de la postguerra, el Joanot Martorell és el premi literari més important.



La persecució de la cultura i la llengua catalanes per part del règim franquista fan que la literatura catalana sigui absent d'un procés de normalització del mercat editorial. La censura era especialment rigorosa amb els productes escrits en llengua catalana i va portar la seva intolerància a l'extrem de prohibir la publicació de traduccions al català, només va permetre reeditar-ne algunes fetes a la preguerra i fins entrats els anys cinquanta no va admetre cap excepció amb peces d'actualitat. Es pretenia reduir la cultura catalana a valors locals, regionals, tolerats exclusivament, per la seva dimensió sentimental.

La novel·la, per ella mateixa, ja constituïa un objectiu a assolir com a peça fonamental de modernitat i esdevenia la peça clau d'una política que havia de començar per la reconstrucció del mercat literari i pel retrobament amb el lector. Dins d'aquesta situació d'excepcionalitat els mitjans utilitzats per aconseguir la comercialització del gènere no deixen de ser els habituals: premis, subscripcions, creació de clubs de lectors, presentacions públiques d'obres. Els premis van ser l'instrument més important. L'objectiu era incentivar el conreu de la novel·la. Premis i editorials formaven un nucli únic que incentivava el mercat, dirigia gustos i potenciava nous valors.

- ✓ Busca més informació sobre la situació dels escriptors i de la literatura catalana en l'època de la postguerra i fes-ne una ressenya.





8. Les dedicatòries de les novel·les són importants. En aquest cas *Feliçment, jo soc una dona* està dedicada «A en Jaume», qui va ser el company sentimental de Maria Aurèlia Capmany. Jaume Vidal Alcover va ser poeta i prosista, professor universitari.

«**Jaume Vidal i Alcover** (Manacor, 1923 - Barcelona, 1991) és autor d'una extensa obra poètica, narrativa, teatral i assagística. Es llicencia en Dret i en Filologia Romànica, i es doctora en Filologia Catalana. Fou professor de literatura i de crítica literària a la Universitat Rovira i Virgili. Publica diversos estudis de literatura catalana, edicions crítiques i treballs sobre folklore i tradició oral. La seva obra creativa es basa en la versemblança aristotèlica, on les referències literàries d'un autor erudit es combinen amb la ironia, l'humor i la passió per la vida. Destaquen *Sonets a Eurídice* (1962), premi Joan Alcover, *Les quatre llunes* (1969), premi Víctor Català, *Terra negra* (1970), premi Carles Riba, o la tetralogia de novel·les *Els anys i els dies*. El 1988 se li concedeix per la seva trajectòria literària la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya. Tradueix, entre d'altres, l'obra de Marcel Proust *A la recerca del temps perdut*, publicada, pòstumament⁴.»

En la fotografia següent trobem Maria Aurèlia Capmany al costat de Jaume Vidal:



La relació amb Jaume Vidal va ser intensa i fructífera. Els dos grans escriptors compartien inquietuds i compromís social i literari.

⁴ <https://www.escriptors.cat/autors/vidalalcoverj/portic>

- ✓ Cerca informació de les activitats que van dur a terme Jaume Vidal Alcover i Maria Aurèlia Capmany.

- ❖ Per respondre a aquesta pregunta pots consultar els següents enllaços:

Jaume Vidal i Maria
Aurèlia Capmany

- <https://www.escriptors.cat/autors/vidalalcoverj>
- <https://josepbargallo.wordpress.com/2012/12/21/el-jaume-vidal-alcover-i-la-maria-aurelia-capmany-a-tarragona/>
- <https://www.espaisescrits.cat/qui-som/autors/jaume-vidal-i-alcover>
- <https://www.escriptors.cat/autors/capmanyma>

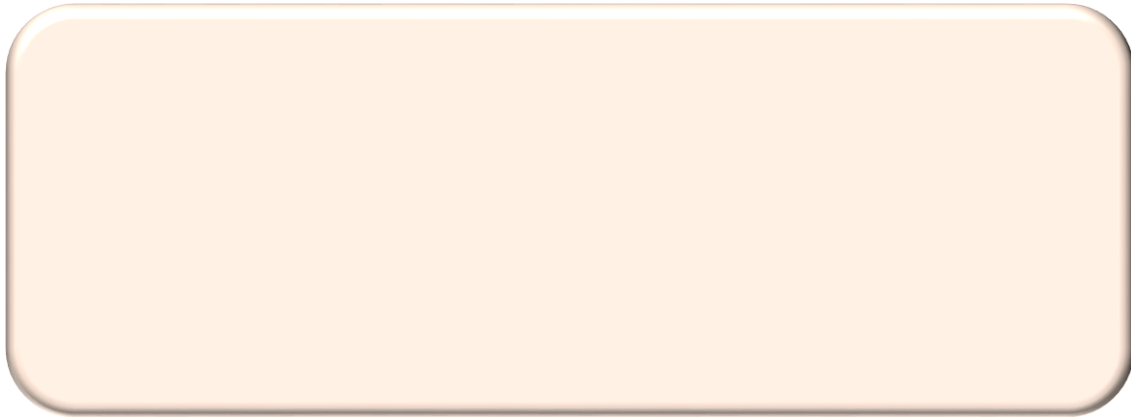
17

9. *De Felicitat, jo soc una dona*, se n'han fet moltes reedicions: Editorial Nova Terra als anys 1969 i 1977; Editorial Laie, 1983; Editorial Barcanova, 2004, 1994; Barcanova infantil i juvenil 2017; i Grup 62-Educaula 62, 2017. Algunes d'aquestes edicions tenen estudis introductoris a la novel·la i proposta d'activitats, així com algun dossier didàctic.



- ✓ A què creus que es deu aquest afany per reeditar-la?

- ✓ Algunes d'aquests reedicions tenen estudis introductoris i proposta d'activitats per entendre millor la novel·la. Cerca-les per internet i especifica de quines es tracta.



18





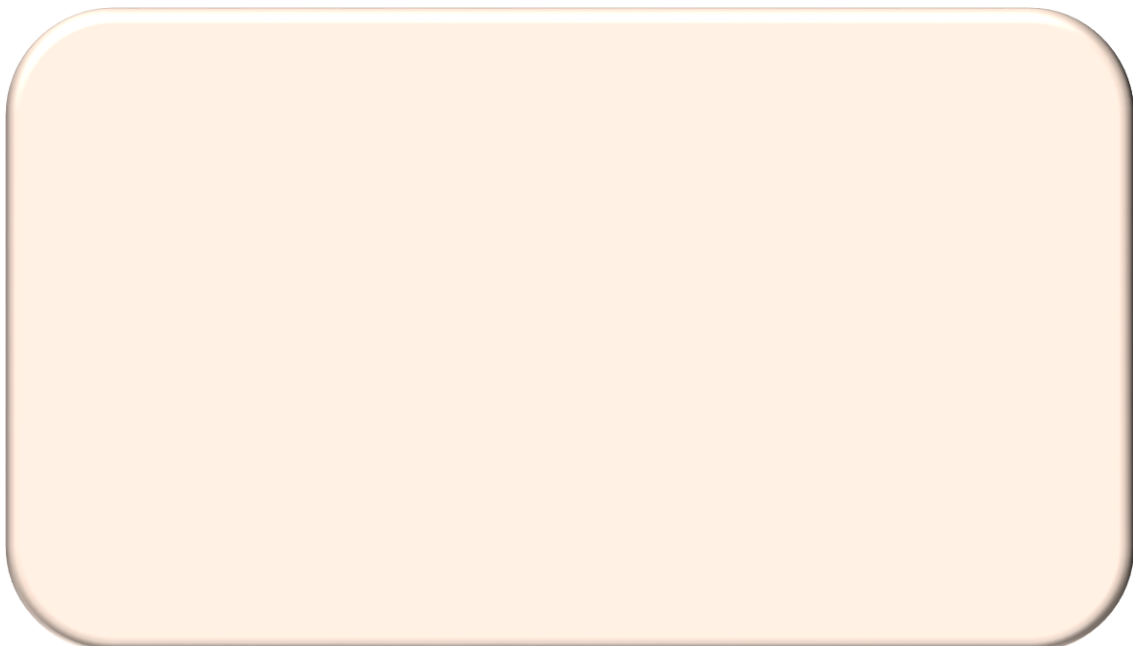
10. Maria Aurèlia Capmany i Manuel de Pedrolo són els dos escriptors més representatius de la seva generació, tant pel que fa a la seva obra com a l'experiència i la lluita social. En el camp literari aportaven noves tècniques narratives, algunes de les quals arribaven per primer cop i amb retard, com també la lectura dels grans autors clàssics contemporanis: existencialisme, novel·la negra, tècniques de la narrativa nord-americana d'entreguerres, novel·la gòtica anglesa, Joyce, Kafka, Henry James, Virgínia Woolf, Faulkner...



Les circumstàncies històriques marquen la literatura d'aquests autors, que es plategen qüestions individuals sobre l'existència humana, sense oblidar la realitat col·lectiva i històrica que els envolta. El realisme social dels anys seixanta va accentuar aquest darrer aspecte, en tots els gèneres. La reacció de la mà de la generació dels setanta, fou l'experimentalisme i el subjectivisme.

19

- ✓ Quines coincidències literàries, socials i culturals tenien? En quins gèneres coincidien? Compartien algunes tècniques narratives?

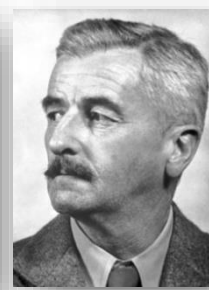


✓ Per respondre a la pregunta pots consultar els següents enllaços:

Manuel de
Pedrolo i Maria
Aurèlia
Capmany

- <https://www.eltemps.cat/article/3859/capmany-i-pedrolo-cent-anys-de-dues-veus-insubornables><https://cultura.gencat.cat/ca/anymariaaureliacapmany/detalls/activitat/2018-10-11-betulia>
- <https://www.uab.cat/web?c=Page&cid=1200990218016¬iciaid=1096481969213&pagename=UAB%2FPage%2FtemplatePageNoticiaDivsDetallImprimir>

11. En l'enunciat de l'activitat anterior, s'han esmentat autors de renom que van influenciar en la novel·la catalana amb l'aportació de nous gèneres o tècniques.



20

✓ En grups de tres, cerqueu informació i destaqueu les aportacions de les tècniques narratives més importants i per les quals són coneguts aquests escriptors.

Empty rounded rectangular box for student work.

12. Abans de llegir, també ens hem de fixar en les citacions que obren el llibre. En aquest cas es tracta d'un fragment de *Mémoires de Rigolboche* del 1960.



Rigolboche, és el pseudònim d'Amélie Marguerite Badel (Nancy, 13 de juny de 1842 - Bobigny, 1 de febrer de 1920). Va ser una ballarina francesa a qui s'atribueix la popularització del can-can. Una melodia que s'hi associa habitualment és el *Galop infernal* d'Orfeu als inferns, de Jacques Offenbach, el qual havia posat de moda el gènere de l'opereta i l'òpera còmica.



El desvergonyiment dins i fora de l'escenari, la seva actitud transgressora de totes les convencions socials i l'atreviment de la seva dansa van convertir Rigolboche en un personatge molt popular i atractiu en el París del Segon Imperi.

«Ma carrure et ma position m'ont créé une foule d'antagonistes, parmi més compagnes surtout. Elles ont répondu sur moi plus calomnies qu'il n'en faudrait pour faire pendre un home. Hereusement que je suis une femme.⁵»
París, 1960



Aquesta citació obre un altre tema en l'obra de Maria Aurèlia Capmany i que serà fonamental per entendre *Feliçment, jo soc una dona*: la reivindicació i la lluita feminista. L'autora creu en les grans lluites que, en favor dels drets humans i socials, s'han fet sempre de manera col·lectiva. És crítica amb les propostes de millora per a les dones que

provenen de les classes conservadores, perquè hi veu una pervivència dels postulats d'unes classes socials que tan sols miren pels seus interessos. El problema real és l'econòmic, negar-li a la dona l'accés al treball retribuït o condemnar-la a feines inferiors com a conseqüència del seu gènere, és negar-li la llibertat.

⁵ Citació que obre la novel·la dedicada a «En Jaume Vidal».

Maria Aurèlia, en la literatura, troba una manera subtil d'incorporar el feminisme a la cultura catalana. Les lectures inicials de Virgínia Woolf, a qui ja hem vist que ret homenatge amb la novel·la *Quim-Quima* el 1971 i Margueritte Duras, de la qual tradueix *Un dic contra el Pacífic*, l'any 1965, són les seves primeres influències. A partir d'aquest primer contacte, evoluciona cap a posicionaments feministes més inconformistes i rebels que es van definint amb les lectures de Simone de Beauvoir, Maria Laffite, Kate Millet i Betty Friedan. Cap a meitat dels anys seixanta els seus postulats feministes ja afloren conscientment i són traspassats a la novel·la amb personatges tan efectius com Carola Milà, la protagonista de *Feliçment, jo soc una dona*.



- ✓ Les citacions inicials ens donen pistes d'algun dels temes que es tractaran en la novel·la. Per què creus que l'autora ha triat aquesta citació?



13. En l'explicació de l'activitat anterior, hem esmentat quatre escriptores que han tractat el tema del feminisme.

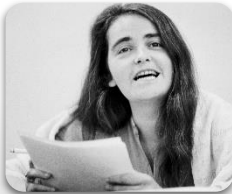
✓ En grups de quatre, busqueu les seves obres més importants.



Simone de Beauvoir



Maria Laffite, comtessa de Campo Alange



Kate Millet



Betty Friedan



14. El títol del llibre el devem a una connexió que parteix de Simone de Beauvoir, que iniciava el seus assaig *El segon sexe* amb l'afirmació «Je suis une femme». Capmany, posteriorment, a partir d'una frase de les memòries de la ballarina de can-can dels boulevards francesos del segle XIX, la Rigolboche, també exclamarà “Hereusement, je suis une femme”, que donarà títol a la novel·la que tractem en aquesta guia. L'autora es fa seva la tesi de Beauvoir de *no néixer dona, sinó d'esdevenir-ne*⁶.

⁶ Montserrat Palau, «Dones i catalanes = persones oprimides. El feminisme i el nacionalisme de Maria Aurèlia Capmany», dins Montserrat Palau i Raül-David Martínez (eds.), *Maria Aurèlia Capmany: l'afirmació en la paraula*. Valls: Cossetània edicions, 2002, p. 139.

- ✓ Fes una petita investigació, i explica que volen dir Beauvoir i Capmany amb aquesta frase: "no néixer dona, sinó d'esdevenir-ne".

15. Abans de començar a llegir val la pena que t'aproximis a les teories feministes de Maria Aurèlia Capmany.



- ❖ Aquests enllaços et poden servir per començar a endinsar-te en el feminisme d'esquerres i transgressor de la novel·lista.



Feminisme

- <https://www.nuvol.com/noticies/maria-aurelia-capmany-intel%C2%B7lectual-compromesa-i-transgressora/>
- <https://www.elcritic.cat/noticies/5-motius-per-reivindicar-maria-aurelia-capmany-des-del-feminisme-12366>
- https://ajuntament.barcelona.cat/dones/ca/noticia/el-segle-de-maria-aurelia_695472
- <https://lletra.uoc.edu/ca/autora/maria-aurelia-capmany.pdf>
- <https://www.catorze.cat/noticia/1490/dona/conscient/ser/dona>

- ✓ Quins són els postulats més importants de la seva teoria feminista?

16. Abans d'endinsar-nos en la lectura de la novel·la, us proposem un debat sobre el feminisme. Organitzeu-vos en grups i escolliu si esteu d'acord amb Maria Aurèlia Capmany i les seves propostes, o si pel contrari teniu objeccions. Poseu en comú les vostres idees tenint en compte la informació que heu trobat, treballat en les activitats classificades amb la lletra F, i feu-vos un guió dels vostres arguments.



- ❖ Podeu extreure més idees del programa de TV3, *Maria Aurèlia Capmany, 20 anys després*:

<https://www.ccma.cat/tv3/alcanta/programa/maria-aurelia-capmany-20-anys-despres/video/3880790/>

Argumens a favor
Grup:

Argumens en contra
Grup:

✓ Guió:

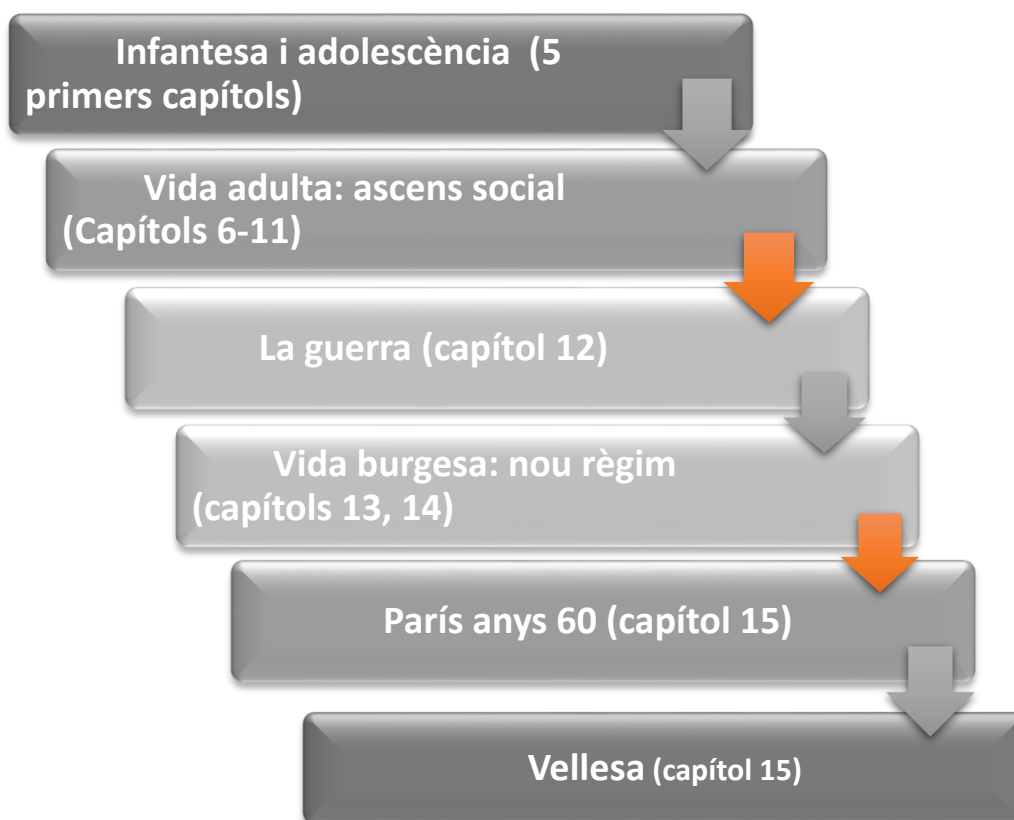


Durant la lectura

Llegim pas a pas

Comencem a llegir la novel·la. Ja ens hem preparat per poder fer una lectura atenta i sagaç. Coneixem les claus que obren les portes d'entrada. Gustos, inquietuds, interessos, preocupacions i finalitats de l'escriptora. Maria Aurèlia Capmany no és una autora que escrigui textos únicament per divertir o distreure. La seva obra està plena de suggeriments, preguntes i crides d'atenció cap als lectors sobre aspectes diferents de la condició humana. Aquest «pas a pas» que et proposem, només és un camí que t'ha de portar a descobrir la narrativa de Maria Aurèlia.

Les activitats que et proposem estan distribuïdes en sis apartats que responen a l'estructura interna de la novel·la, tant pel que fa als fets viscuts per la protagonista, Carola Milà, de qui se'ns narra la vida atzarosa des del moment del seu naixement fins a la vellesa; com per les tècniques narratives utilitzades per l'autora.



Aquestes activitats, a diferència de les de l'*Abans de la lectura*, estan pensades per ser més breus i per treballar els aspectes més tècnics de la construcció narrativa i l'estil de l'autora: veu narrativa, temps, espai, tècniques narratives, personatges, fets històrics, ideologia i meta literatura (reflexió explícita i intimista sobre el procés de l'escriptura). No volem interrompre en excés la lectura de manera que te'n desenganxis; al contrari, volem facilitar-te la immersió en el món de *Feliçment, jo soc una dona*.

Per poder respondre les preguntes de cada part, cal que llegeixis tots els capítols que la formen. Algunes de les activitats estan plantejades per ser contestades amb el coneixement global de la part de la novel·la corresponent.



17. La veu narrativa

El primer concepte que hem de distingir quan analitzem el/la narrador/a d'una novel·la és el de l'autora i la narradora. En aquest cas sabem que l'autora és Maria Aurèlia Capmany i que la seva primera construcció literària és la narradora que explicarà la història, Carola Milà.

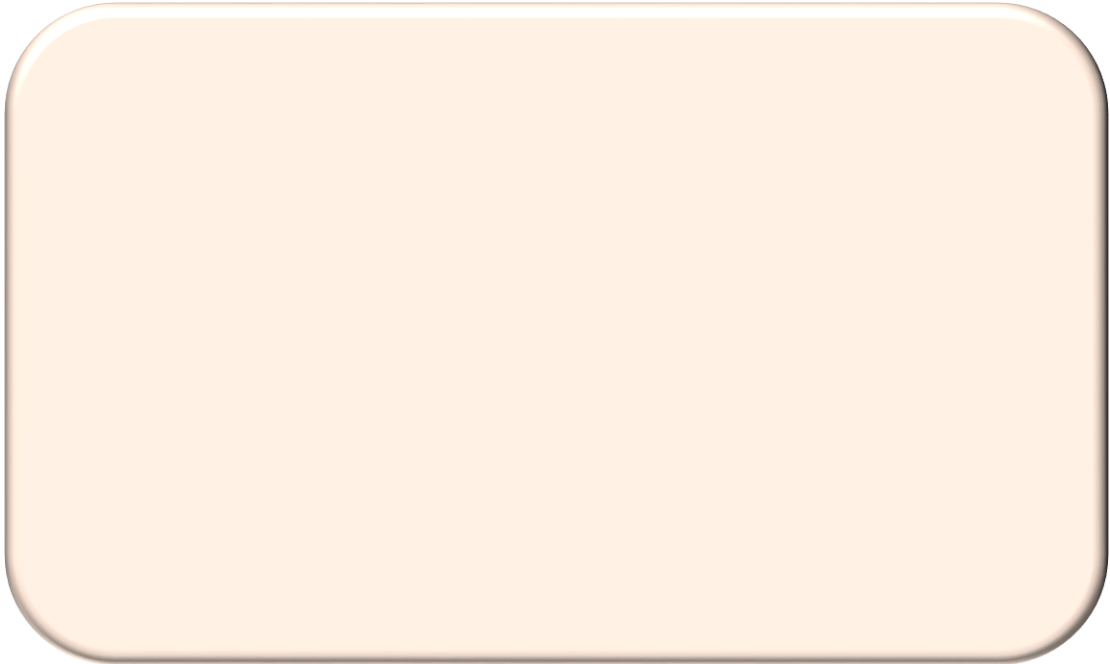
Així doncs, en aquesta primera part, la narradora és directament la protagonista, Carola Milà, a qui li encarreguen d'escriure les seves memòries. Els capítols de la infantesa i l'adolescència estan narrats, per tant, en primera persona.

- ✓ Explica quines característiques té aquesta veu narrativa: formals, expressives i de llenguatge.

- ✓ Creus que l'ús d'aquesta veu narrativa condiciona la història que se'ns explica?

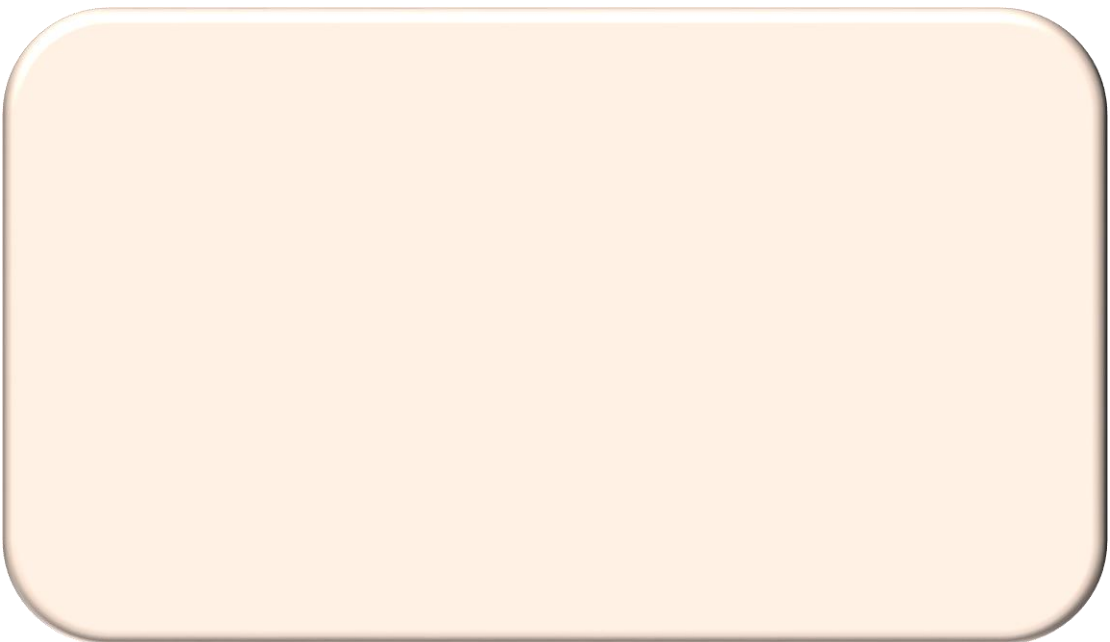
Al pròleg de la novel·la, la protagonista explica l'encàrrec de l'editor Tudurí d'escriure unes memòries. A partir d'aquest repte, Carola Milà reflexiona a l'entorn de l'escriptura i de com abordar l'encàrrec.

- ✓ Fes un resum de les reflexions de la Carola Milà al llarg de tota aquesta part i de les conclusions a què arriba en cada moment de la redacció d'aquests capítols.



30

- ✓ Quins són els consells que li dona l'editor? Et semblen pertinents?



18. Tècniques narratives. El temps

Pel fet de ser unes memòries, sabem que el final del periple vital de la Carola Milà és un final feliç. La trobem a l'inici de la novel·la a Mallorca, rica i vivint amb placidesa. Els fets que es narraran a continuació estan escrits amb la tècnica de la restrospecció, *flashback* en anglès, o analepsi.

Recorda que el *flashback* o analepsi és una figura retòrica utilitzada tant al cinema com a la literatura. Consisteix a alterar la seqüència cronològica dels fets que s'estan narrant, traslladant-se al passat on se succeeixen els fets anteriors al present de l'acció. Per saber-ne més, pots consultar aquests enllaços.



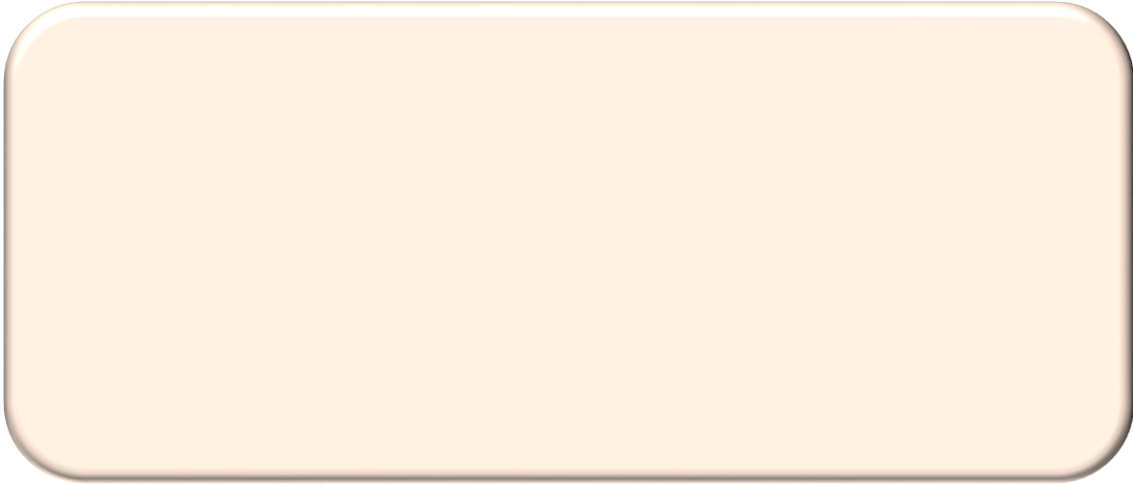
Flashback o analepsi

- <https://landleitmotiv.wordpress.com/literatura-2/intertextualitat/la-maquina-del-temps/>
- <https://sites.google.com/site/ipsiculturaaudiovisual/apunts/m6-produccio-multimedia/m6-t10-el-lenguatge-cinematografic>

- ✓ Aquests cinc capítols són, en conjunt, una llarga analepsi. De tota manera la narradora trenca, de vegades, el salt de temps. Explica com es produeix l'analepsi, amb quins recursos la construeix l'autora?

Hi ha moments, al llarg d'aquesta part, que la narradora reapareix des del present. No oblidem que és ella qui ens explica la història.

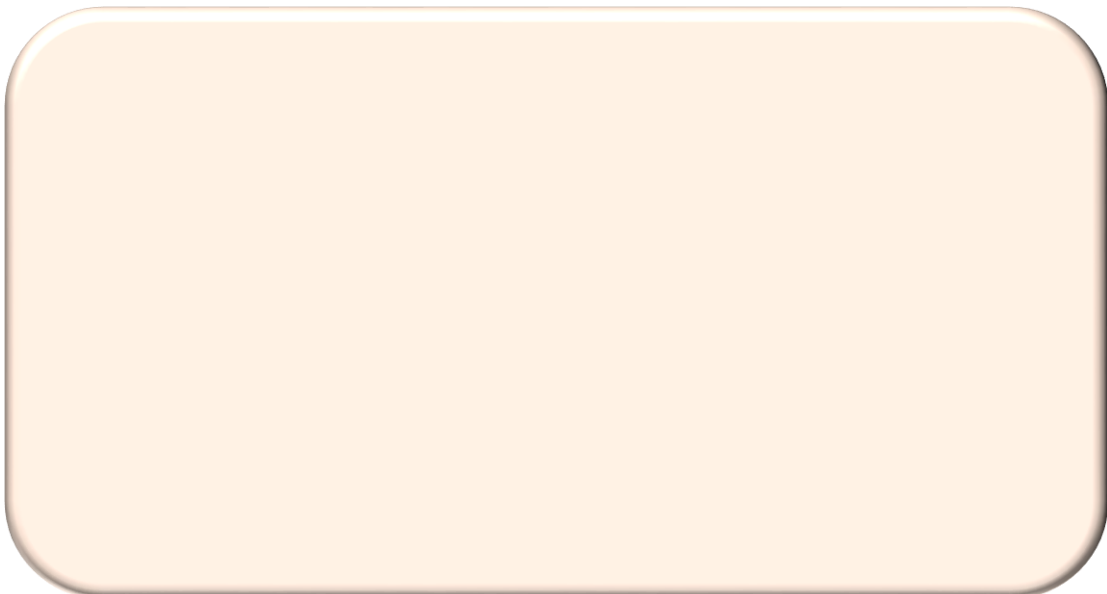
- ✓ En quines ocasions intervé la narradora des de la seva situació present i per què?



El contrari de l'analepsi és la prolepsis o anticipació. És un recurs narratiu que consisteix a interrompre la línia temporal de la narració per donar a conèixer a un lector un fet del futur. La funció de les prolepsis és crear expectatives en el lector, interès per continuar la lectura, crear un clima determinat de misteri, etc...

32

- ✓ Cerca les anticipacions que es produeixen en aquesta part i explica quina funció desenvolupen en el relat.



19. La veu narrativa



Narrador protagonista

Narrador càmera

Narrador observador

Narrador testimoni

Narrador omniscient

Narrador en segona persona

33

Al capítol 5, l'autora ha decidit canviar el narrador del text. Recorda que els tipus de narradors són els següents:

- ✓ Cerca informació sobre aquests tipus de narradors. Quin tipus de narrador trobem al capítol 5? Quines diferències observes en relació a la narració anterior?

20. Els personatges

Els personatges són una peça clau de la novel·la. De vegades podem trobar novel·les amb un protagonista múltiple, amb un sol personatge principal, amb més d'un personatge principal; també, de vegades, el valor de protagonista el pot adquirir un espai o un paisatge, depenent del tractament que li hagi donat l'autor; o bé, en la narrativa experimental, podríem parlar de novel·la sense personatge.

Feliçment, jo soc una dona, es planteja d'entrada amb un personatge protagonista de la història en la figura de la Carola Milà, per tant, el personatge principal de la novel·la.

Recorda que els personatges principals protagonistes del relat són aquells sobre els quals recau l'acció. Poden ser herois, antiherois o simplement protagonistes circumstancials, de tota manera el relat tracta d'ells i no pot continuar si aquests moren o desapareixen.

El personatge principal és al nucli de la història, pren les decisions clau i experimenta les conseqüències d'aquestes decisions. Aquest personatge és l'agent principal que impulsa la història i, sovint, és el que s'afronta als obstacles més significatius. Si una història conté una subtrama o és una narració formada de diverses històries, llavors cada subtrama pot tenir el seu propi personatge principal. El protagonista és el personatge, el destí del qual és seguit més de prop pel lector o el públic, i qui s'oposa a l'antagonista. L'antagonista proporcionarà obstacles i complicacions i crearà conflictes que posaran a prova el protagonista, desvelant així les fortaleses i febleses del seu caràcter.

- ✓ Amb el que has llegit fins ara, com descriuries el personatge principal de la novel·la?

21. L'espai

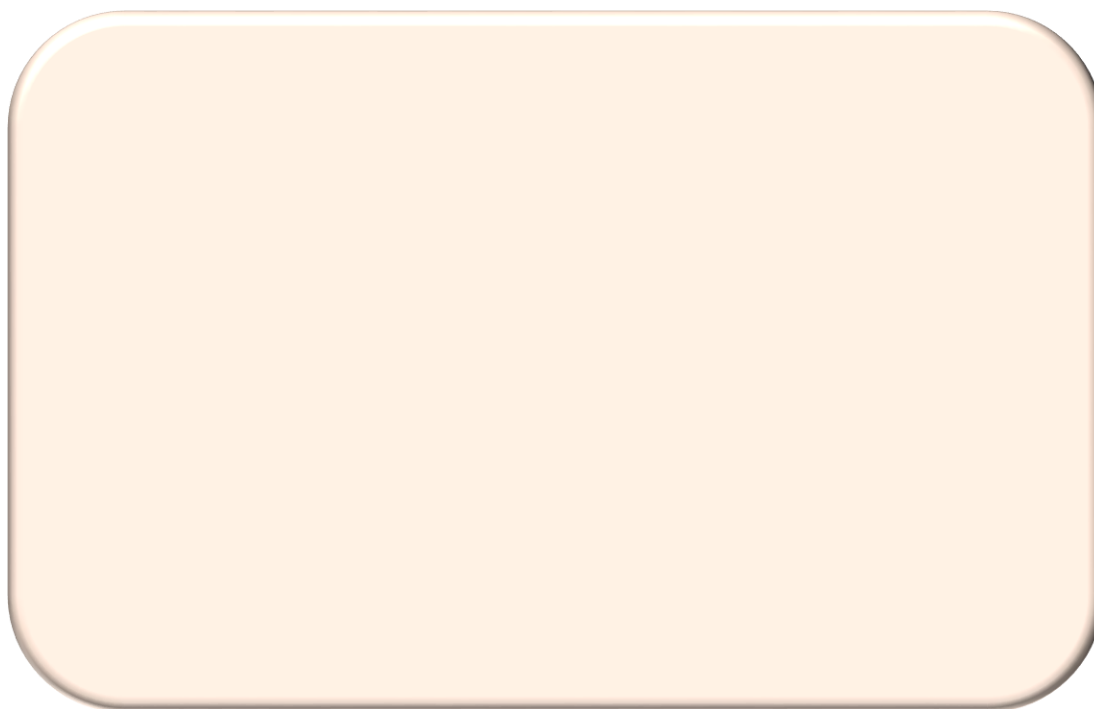
L'**espai** és un altre dels components importants de la història. L'espai sempre es relaciona amb els altres elements emprats, ha de determinar el lloc on passen els fets i actuen els personatges.

L'espai novel·lesc, a *Feliçment, jo soc una dona*, adquireix a mesura que avança la novel·la un paper bastant més rellevant que el d'un simple decorat o escenari on es mouen els personatges.

«Està construït com un vitrall (conjunt d'espais que componen certa visió de Barcelona a través del s. XX) sense que aquesta imatge pretengui ser panoràmica o completa. L'element que ajunta els fragments de la construcció vitrallera és el personatge principal⁷».

El repertori d'espais és força ampli i l'aniràs completant amb la suma dels espais que trobaràs en les sis parts de la novel·la. Aquesta suma et donarà una imatge de l'ambient sociocultural de la Barcelona del s. XX.

- ✓ Busca els espais més importants on transcorre l'acció i fes-ne una breu descripció.



⁷ Luczak, Barbara. «El subjecte i l'espai en *Feliçment, jo soc una dona*», dins Montserrat Palau i Raül-David Martínez (eds.), *Maria Aurèlia Capmany: l'afirmació en la paraula*. Valls: Cossetània edicions, 2002.

22. Els personatges

- ✓ Compara el que saps de la Carola nena, la Carola adolescent i la Carola adulta que escriu les memòries. Remarca semblances i diferències.

Carola nena

Carola adolescent

36

Carola adulta

23. Fets històrics

El tractament de la història com a rerefons de les vides individuals és una característica important que tindrà un paper rellevant en l'obra de Maria Aurèlia Capmany i, especialment, en la novel·la que estem llegint. No oblidis que la Carola Milà neix amb el segle i que el transcurs de la seva vida serveix a l'autora per fer evidents, des de la seva mirada i interpretació del passat immediat, els fets històrics més importants de la història de Catalunya, essent-ne Barcelona la representant o símbol.

«En aquesta segona etapa desenvolupa els temes intuïts en les seves primeres obres –temps, memòria, intimitat i història- amb un ofici que, en un estil concís, clar i didàctic, no deixa de banda la tensió i la complexitat.⁸»

- ✓ Fes una cerca dels fets històrics més importants des del 1900 al 1913. Destaca aquells que hagi observat en aquesta part de la novel·la de manera explícita o implícita i digues què aporten a la trama.

Fets històrics	Fets històrics a la novel·la	Aportació a la trama

⁸ Montserrat Palau, «Introducció» a Maria Aurèlia Capmany, *Feliçment, jo soc una dona*. Barcelona: Barcanova, 1994.

Segona part. Vida adulta. Ascens social (del capítol 6 a l'11)

En aquests 6 capítols, la Carola Milà ja és una dona adulta, que s'obre pas i aconsegueix ascendir socialment. Al començament del capítol 6, decideix canviar de nom per deixar enrere tota la vida anterior. Inicia una nova etapa. Amb la nova identitat de Carmina Torres, és acollida i protegida a casa la senyora Francesca Bertolozzi-Reinal, al si d'una família burgesa.

24. Ideologia

Ja hem parlat de Maria Aurèlia Capmany com una de les teoritzadores d'un feminisme d'esquerres a Catalunya. Al mateix temps, el feminisme tenia altres veus procedents de la classe burgesa.

«Així doncs, l'educació intel·lectual com a mare i com a persona, el treball remunerat i la visualització d'un nou paper social de la dona eren les principals demandes del feminisme burgès català de principis del segle xx. En són un bon exemple l'aparició el 1907 de la revista *Feminal* 8 “Fundada i dirigida per l'escriptora i periodista Carme Karr”, la “renovació pedagògica liderada per **Rosa Sensat**”, o la creació de l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular per a la dona (ICBPD) fundada el 1909 per Francesca Bonnemaison que “va ser un establiment educatiu capdavanter en el panorama educatiu femení a Catalunya.”. Tant és així que Maria Aurèlia Capmany s'inspira en aquesta figura coneguda i respectada per la població catalana per confeccionar el seu personatge feminista Francesca Bertolozzi de Reinal de *Feliçment, jo soc una dona* (Capmany, 1969), totes dues anomenades “Paquita”.⁹»

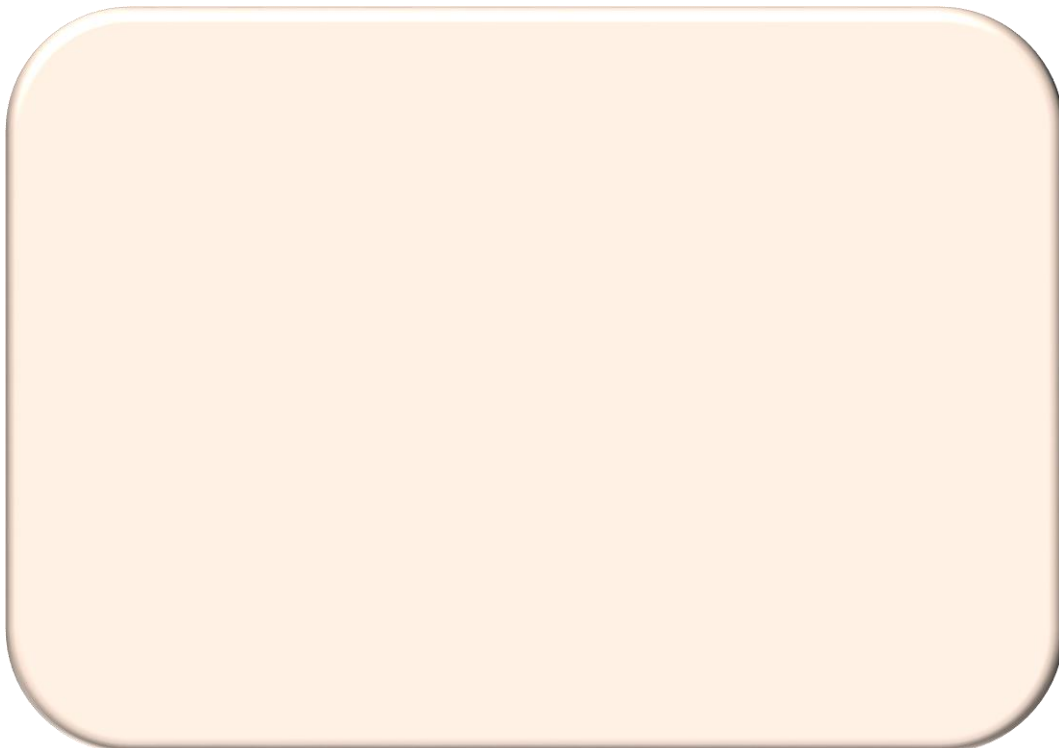
38

Francesca Bertolozzi-Reinal, doncs, ve a ser una caricatura de Francesca Bonnemaison, una dona destacada dins el món del feminisme català.



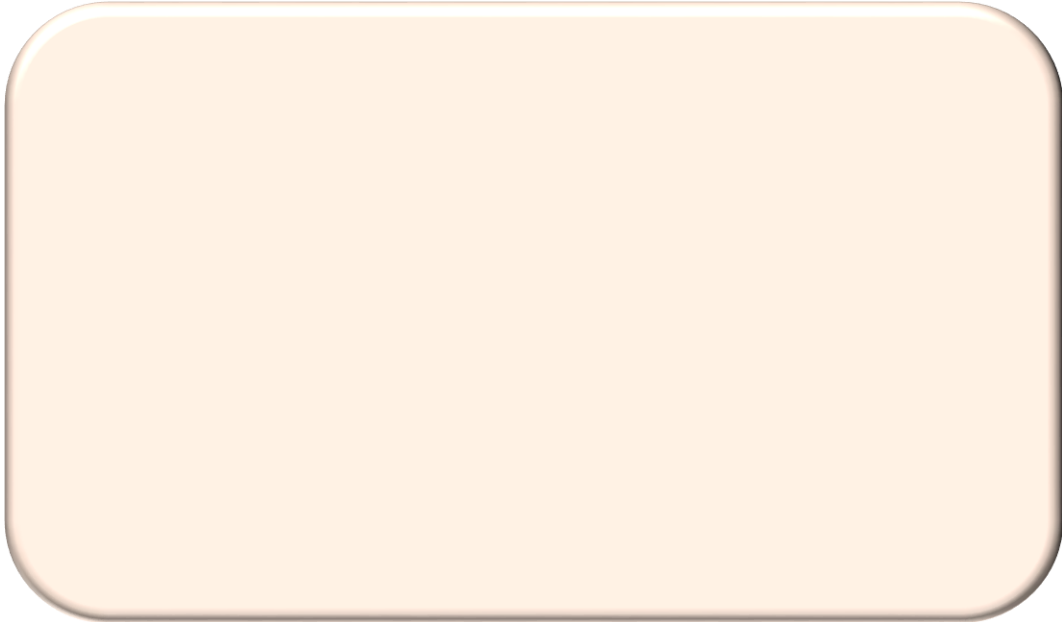
⁹<http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/36842/6/mcastellanomaTFC0714mem%C3%B2ria.pdf>.
P. 13.

- ✓ Cerca informació sobre Francesca Bonnemaison i compara-la amb Francesca Bertolozzi de Reinal. Què creus que tenen en comú?

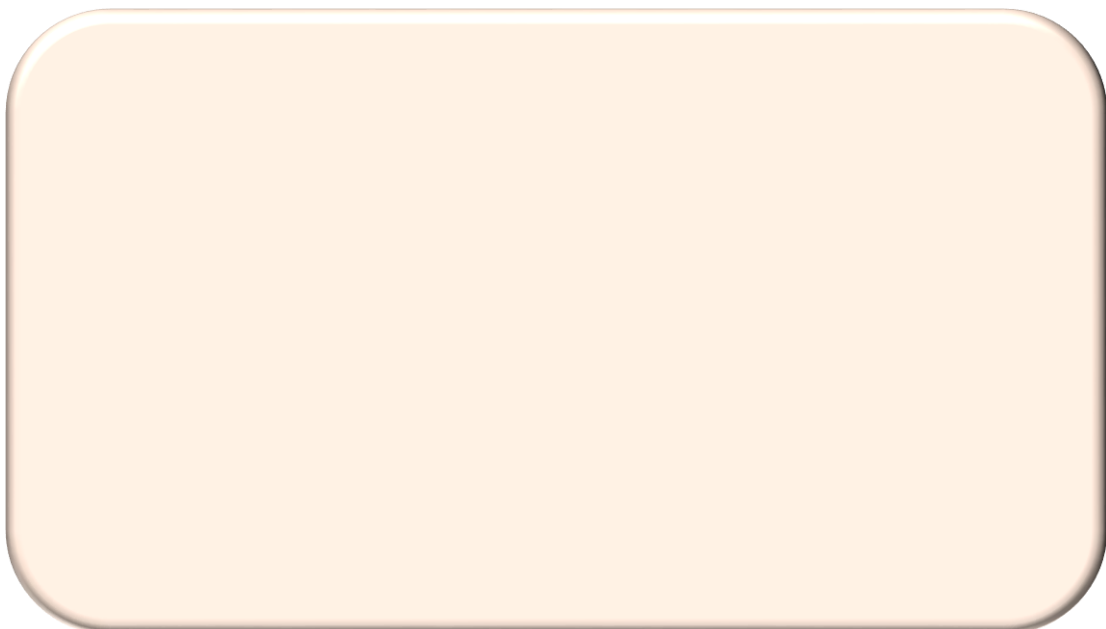


Font imatge: <http://patrimoni.gencat.cat/ca/histories/una-historia-de-dones>

- ✓ Quina relació té Carmina Torres amb el feminisme que coneix de la mà de la senyora Reinal? Quins són els motius que l'apropen a aquestes organitzacions?



- ✓ Quina imatge creus que té Maria Aurèlia Capmany de la burgesia catalana? Per contestar fixa't com en aquesta part de la novel·la retrata els ambients burgesos i els personatges que en formen part.



25. Els personatges

Veiem com, en la galeria de personatges que presenta la novel·la, aquests es poden classificar segons la seva classe social: burgesos i classe obrera. Maria Aurèlia Capmany s'interessa molt per les diferències de classe i sempre es pronuncia a favor de les classes que viuen en estat més precari, que són manipulades i que pateixen l'abús de les classes benestants.¹⁰



- ✓ Estableix quins són els personatges que configuren aquests dos grups socials i com són vistos per la protagonista de la novel·la.

Burgèsia

-
-

Treballadors

-
-

¹⁰ Font de les imatges: <https://www.tresc.cat/f/64347/ruta-literaria-per-la-barcelona-burgesa/>

26. L'espai

El pis de la Senyora Reinal està dissenyat segons uns models burgesos.

- ✓ Fes un llistat d'aquests elements, així coneixeràs una mica millor la vida de la burgesia de principis de s. xx.

Pis Sra. Reinal

-

42



27. Ideologia

Al capítol 7 es tracta el tema de la prostitució. Carola Milà reflexiona sobre l'ofici amb les següents paraules:

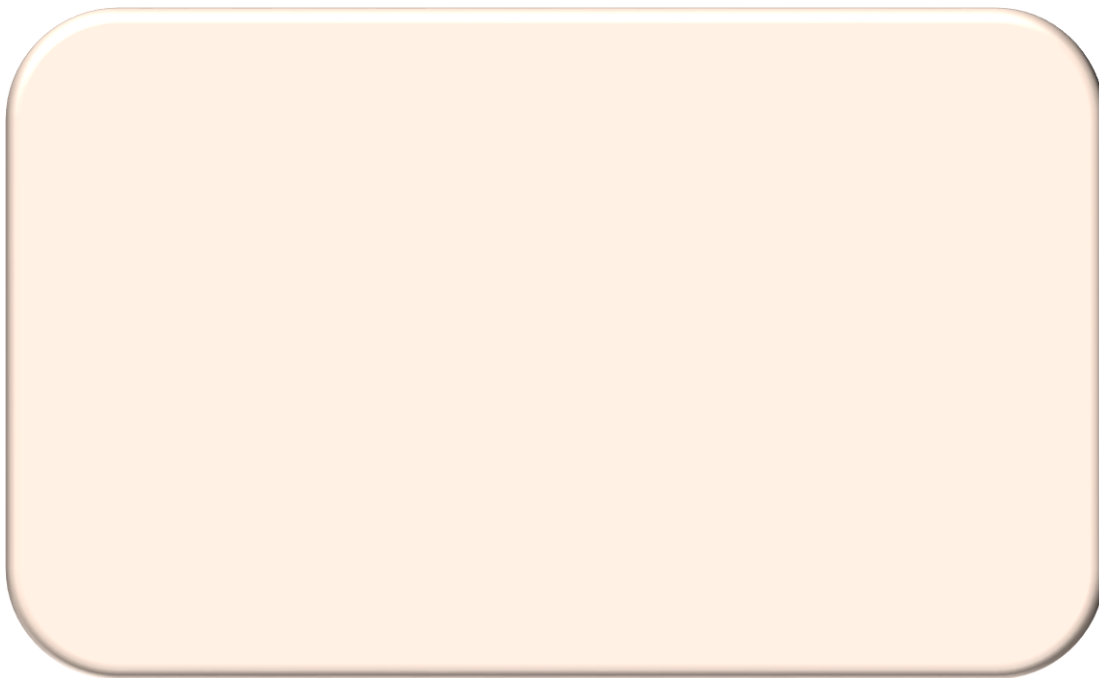
«La prostitució és un bon ofici si qui el practica té el cap sobre les espatlles i sap usar el diner, i no augmenta les despeses a mesura que augmenten les entrades. Fet i fet, com qualsevol professió liberal. Sempre em sorprenç quan llegeixo llibres que parlen de prostitució. Fins i tot quan es tenen per científics els impregna un to melodramàtic que em meravella. M'hi jugaria doble contra senzill que si agaféssim a l'atzar deu dones de fer feines i deu dones de la vida, de la mateixa edat, dels mateixos anys de treball, comprendríeu immediatament la constant oferta en el mercat de la prostitució. No heu mirat mai el genolls d'una dona de fer feines als quaranta anys de treball?»



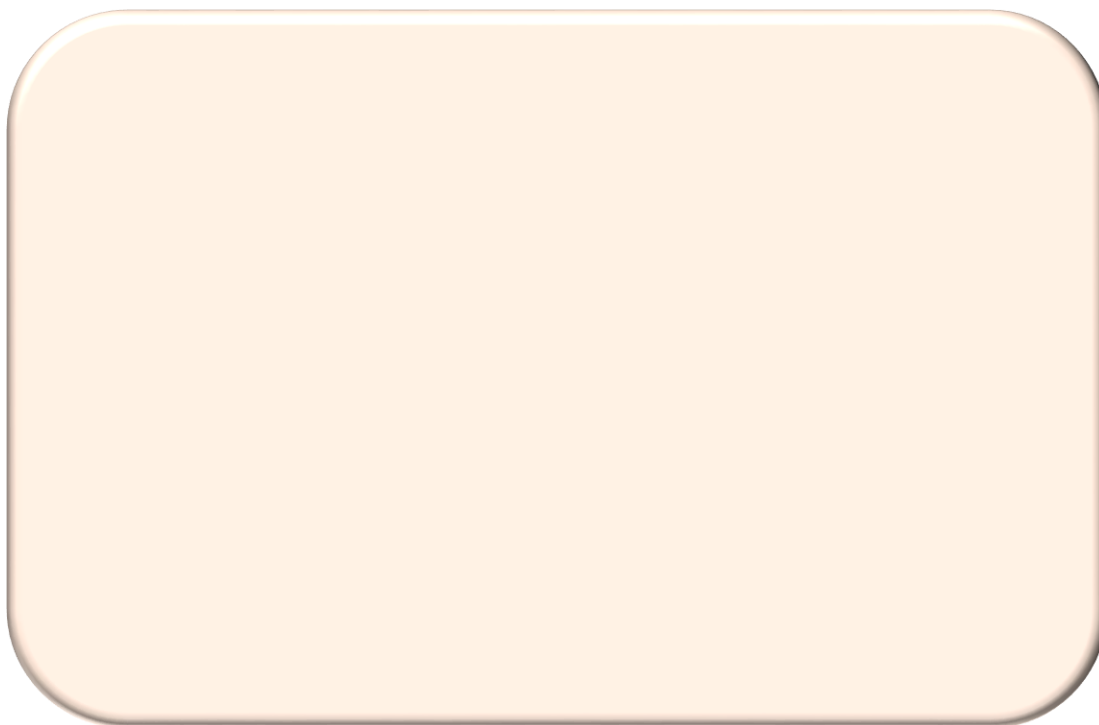
43

- ✓ La Carola Milà, quina valoració fa de la prostitució?

- ✓ Quins són els motius que porten la Carola a tenir aquesta perspectiva de la prostitució?



- ✓ Quins arguments rebatries a la Carola i en quins estaries d'acord?



28. Tècniques narratives

Les prolepsis i analepsis continuen sent dos recursos que Maria Aurèlia Capmany utilitza per anar endavant i enrere en el temps i descabdellar tots els aspectes i vivències de la Carola Milà.

- ✓ Cerca-les, extreu les frases del text i explica'n la funció dins del relat.

CAPÍTOL	RECURS	FUNCIÓ
6		
7		
8		
9		
10		
11		

29. Fets històrics

- ✓ Recopila els fets històrics que afecten els anys d'aquesta segona part de la novel·la (1913-1936) i relaciona'ls amb la trama com has fet en l'apartat anterior de la guia.

Fets històrics	Fets històrics a la novel·la	Aportació a la trama

30. Els personatges

Les relacions entre els personatges són fonamentals en el desenvolupament de l'acció. Aquestes poden ser positives o negatives, de submissió o lliures, actives o passives...

- ✓ Explica a continuació quina relació s'estableix entre la Carola Milà, sota les personalitats de Carola Milà, Carmina Torres, o Llorença Torres amb els següents personatges:

Carmina Torres i
Francesca
Bertolozzi de
Reinal

Carmina Torres i
Anita

Carmina Torres i
Maria Albiol

Carmina Torres i
Agustí Turull

Llorença Torres
i Sra. Rosita

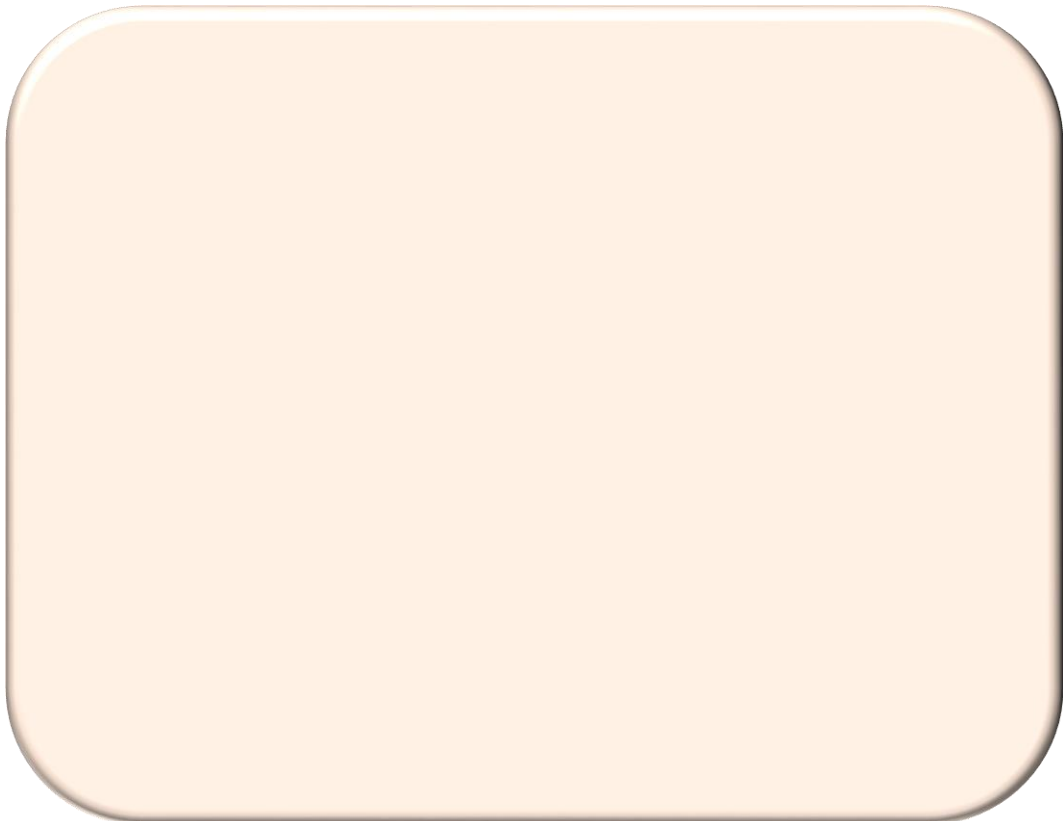
Llorença Torres
i Esteve Plans

Carola Milà i
Esteve Plans

31. Metaliteratura

Al capítol 10, reapareix la figura de l'editor que ha encarregat les memòries a Carola Milà. Aquest és un recurs literari que afavoreix anar endavant i enrere en el temps, per recordar al lector que els fets que s'estan relatant formen part del passat. Cosme Tudurí ha estat el motor de l'acció en fer l'encàrrec i continua intervenint mentre la novel·la avança.

- ✓ Analitza què aporta de nou a la novel·la que escriu Carola Milà. Quines són les reflexions de l'editor? Condicionen la novel·la?



Tercera part. La guerra (capítol 12)

Al capítol 12, Carola Milà s'ha quedat sola a Barcelona. Són els anys foscos de la Guerra Civil. El fet de romandre a Barcelona li dona l'oportunitat de trencar amb la vida anterior i una vegada més reinventar-se. Aquest sotrac li canvia la vida i adquireix un altre rol.



50

«I llavors va esberlar-se amb la fúria embogida d'uns focs artificials, un repiqueteig de metralladores i de màusers. Hi havia molta gent a la plaça de Catalunya que corria i xisclava i queia, sobre els cavalls morts, sobre les pedres encimbellades. No hi havia cap escala oberta i la gent s'arrambava a les parets inútilment, jo preferia seguir caminant perquè les bales feien un soroll sec i deixaven la marca a la pedra. Jo sentia xiular les bales, però no pensava que em podien matar, només estava furiosa perquè no m'havien deixat anar avall, cap a la Via Laietana...¹¹»

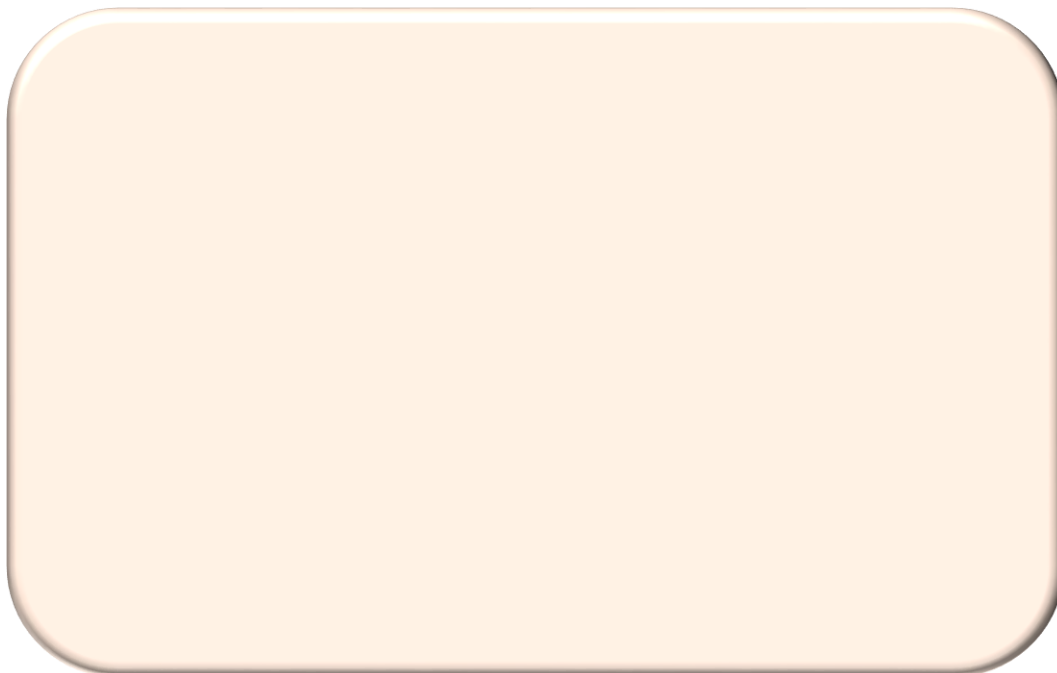
32. Fets històrics

Aquest fragment del capítol 12 és indicador de com Carola Milà va viure la guerra a Barcelona.

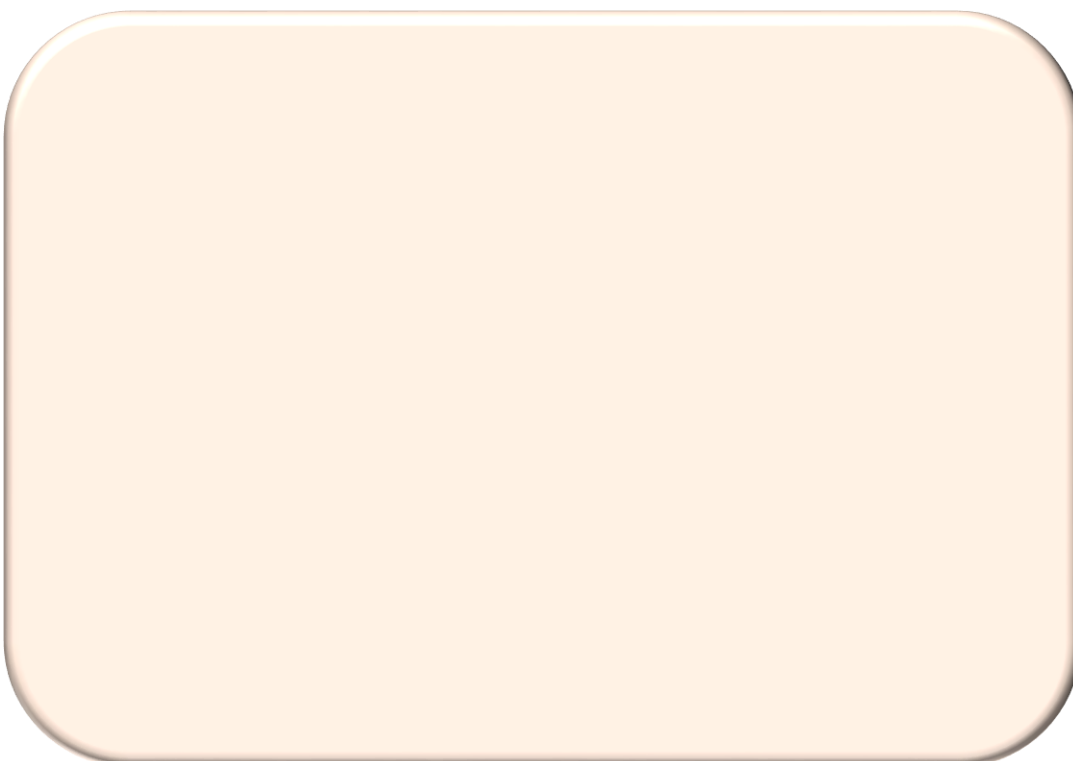
- ✓ Quins creus que són els sentiments o emocions de la Carola? Per respondre tingues en compte els detalls que es donen al llarg de tot aquest capítol.

¹¹ Maria Aurèlia Capmany, *Feliçment, jo soc una dona*. Capítol 12.

- ✓ Cerca informació de la Guerra Civil espanyola i els efectes que va tenir sobre Barcelona.



- ✓ Compara la informació que has obtingut amb els detalls que explica Maria Aurèlia Capmany de la vida a Barcelona durant aquest període.



33. Els personatges

En aquest capítol apareix un personatge nou que serà important en la vida de Carola.

- ✓ Explica quina relació s'estableix Benito Garrido i Carola Milà. Quins problemes han d'afrontar?

Carola
Milà i
Benito
Garrido

Quarta part. Vida burgesa, nou règim (capítols 13 i 14)

Aquests capítols són els de l'època de la postguerra. La Carola Milà viu una vida burgesa i acomodada d'acord amb les directrius del nou règim de Franco. Són anys de por i de silenci, amb una vida passiva i submissa.



53

34. Fets històrics

La casa de l'Esteve Plans, on fan vida ell i la Carola com a marit i muller, pateix diferents transformacions segons el moment històric que viu Barcelona. Com hem vist, aquesta casa que tenia deliris de grandesa amb el pas del temps ha estat sotmesa a canvis importants per les transformacions històriques i ideològiques: durant la guerra civil ha estat confiscada per les forces republicanes i transformada en un hospital. Acabada la guerra pateix una nova transformació a mans de la filla de Carola, Rossy.

- ✓ Aquesta nova transformació juntament amb la personalitat de Rossy, que apareix vestida amb l'hàbit conventual negre dels Dolors, és un símbol de la nova realitat. Explica en què consisteix aquesta simbologia.

35. Els personatges

En aquests capítols, Rossy, la filla de Carola, ja s'ha fet gran i ens mostra la seva personalitat. Les relacions entre mare i filla no són fàcils.

- ✓ Explica quina és la relació entre Rossy i Carola.

54

- ✓ A partir del que has observat en la relació entre mare i filla, pots explicar quin tractament es dona a la novel·la al tema de la maternitat? Creus que queda desmitificat? Per què?

La vida amb la família Plans esdevé gairebé una presó per a la Carola.

«Dormir profundament era l'única cosa que desitjava. Dormir sense rastre de dolor, i no haver de treure el meu cos cansat de l'escalf dels llençols, i no haver de suportar el meu propi pes durant tot el dia.

Vaig desfer les pastilles de veronal en el vas, una darrere l'altra amb paciència, i vaig engolir tot el contingut, lentament, fent ganyotes, com una criatura que es pren obedient, una medicina.

Em vaig despertar a la clínica. L'Esteve em tenia la mà agafada. No li veia els ulls perquè duia les ulleres fosques amb muntura de carei. Els llavis li tremolaven i vaig sentir que deia:

-No tenies dret a fer això.¹²»

- ✓ Com veiem per aquest fragment del capítol 14, Carola intenta suïcidar-se. Quins creus que són els motius que la porten a aquest estat?

36. Fets històrics

Ja hem dit que el moment històric que correspon a aquesta part és el de la postguerra.

- ✓ Compara el que saps o diuen els llibres d'història sobre el tipus de vida que es donava durant aquesta època amb l'ambient social i familiar que ens relata Maria Aurèlia Campany.

¹² Capítol 14.

Cinquena i sisena parts. París anys 60. Vellea (capítol 15)

El capítol 15 recull el final de la història de la Carola. L'autora escriu ràpid. Els fets que més l'interessaven relatar ja han anat passant davant els nostres ulls, de manera que hem vist desfil·lar el segle XX al llarg de les pàgines de la novel·la.

37. Els personatges

Una vegada més, Carola canvia d'identitat i trenca amb el passat.

«On conto el meu retorn a la vida, i de com faig una pell nova. Surto a la carretera i me'n vaig. A París l'any 1951 em disfresso d'hongaresa i descobreixo la primavera del nord, la dolcesa de la cambra encatfada amb l'estufa que crepita. La immensa llibertat de no ser ningú, de ser jo, Judith Nagy, la mestressa d'un restaurant car, que es posa de moda.¹³»

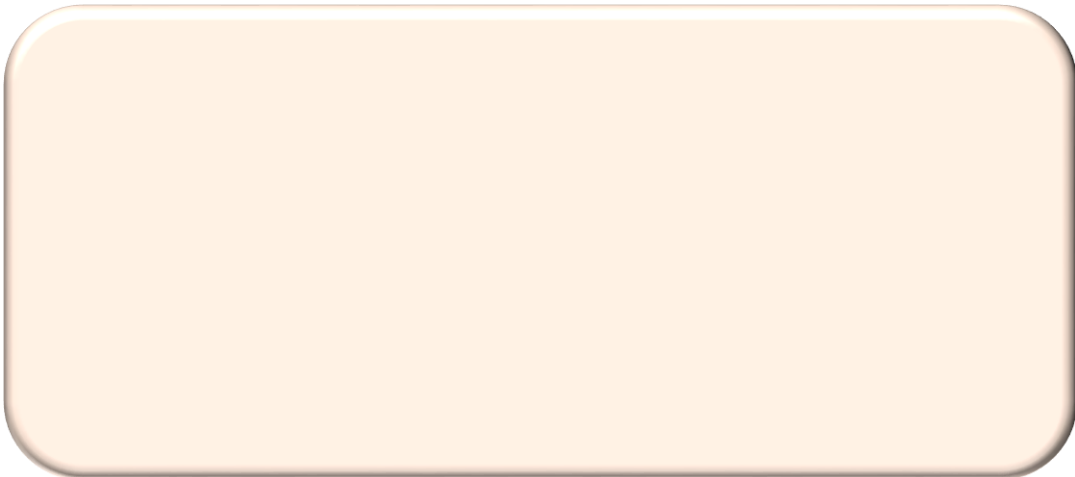


56

- ✓ A París, Judith munta un negoci que resulta tenir molt d'èxit. Quan Carola escriu «de no ser ningú, de ser jo», quin missatge creus que està transmetent?

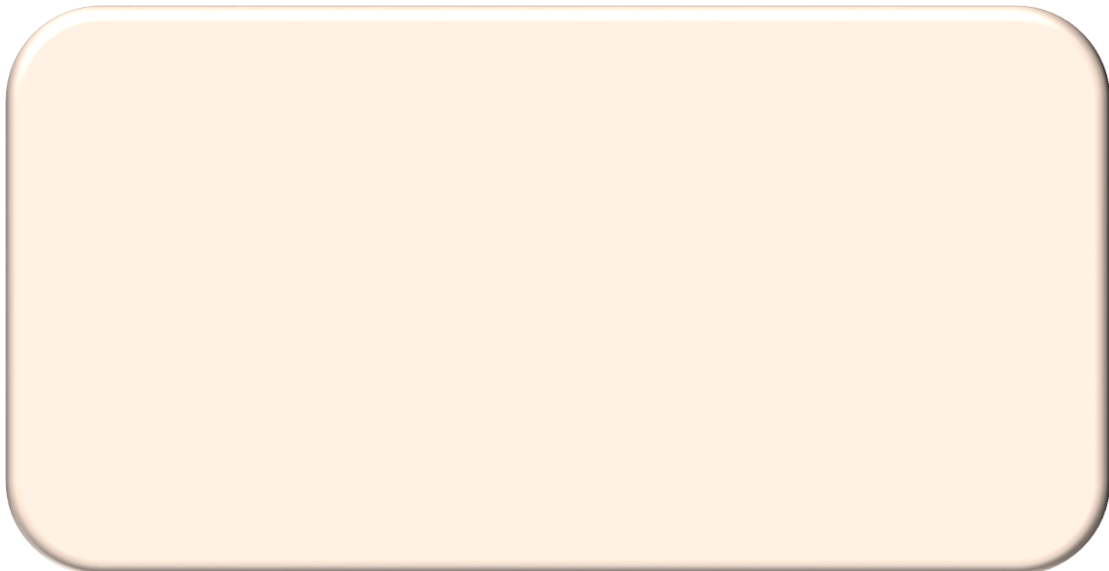
¹³ Capítol 15.

- ✓ A París, coneix Adrien, quin tipus de relació s'estableix entre tots dos?



L'èxit de París, juntament amb l'herència que li deixa l'Esteve Plans, acaben fent de la Carola una dona rica, que deixa enrere tots els infortunis per gaudir d'una vida plena i plàcida tal com ja hem vist a l'inici de la novel·la.

- ✓ En aquest capítol trobem una Carola Milà molt diferent de la de l'època anterior. Compara la Carola de París amb la Carola dels anys de la postguerra.





Feliçment, jo soc una dona

Després de la lectura

Una mirada global

Després de llegir una novel·la com la que tens a les mans, cal reflexionar de manera global i en conjunt, contrastant els diferents aspectes que, de manera fragmentària, has anat trobant al llarg de la lectura. Maria Aurèlia Capmany és una autora intel·ligent que escriu per a un lector intel·ligent, i les seves propostes novel·lístiques no estan mancades de trucs a la manera d'un mag. En aquest apartat de la guia et proposem un seguit d'activitats per reflexionar i unir les peces del trencaclosques, així com per aprofundir en alguns aspectes clau i d'especial interès.

El primer aspecte que abordarem serà el dels gèneres que sobreviuen amagats l'un en l'altre en la novel·la. Hem de tenir en compte que les diferents produccions d'una escriptora no estan aïllades les unes de les altres i que, en moltes ocasions, les posteriors aprofundeixen, concreten o fan evolucionar temàtiques i tècniques de les anteriors. Així doncs, *Feliçment, jo soc una dona*, la podrem relacionar amb altres novel·les.



La trajectòria empresa en l'etapa anterior té la seva continuïtat a *Feliçment, jo soc una dona*. S'acosta a *Un lloc entre els morts* pel pretext narratiu, autobiogràfic i per la implantació d'un personatge dins de la història recent des de començament de segle xx a la postguerra; es relaciona amb *Betúlia* i *El gust de la pols* per la presentació crítica d'un retaule social i, encara amb la darrera, per la narració d'un destí configurat a la inversa. Carola Milà, una mena de Moll Flanders dels temps moderns, aconsegueix reeixir socialment i personalment,

malgrat els inconvenients del seu origen (classe social baixa i manca de família coneguda) que la marquen.

La protagonista de *Feliçment, jo soc una dona* segueix una trajectòria cap a la seguretat tot i els inconvenients esmentats, que no li suposen d'entrada unes fidelitats per conservar res del que socialment la caracteritzava.



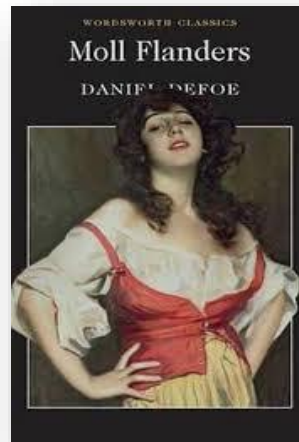
Seguint els models de la novel·la d'aprenentatge anglesa del s. XVIII, inclosa la seva dimensió picaresca, la protagonista passa tota mena d'experiències (pobresa, ascensió de classe, coneixement de moltes persones i idees, utilització dels propis recursos, soledat, guerra, amor) que la portaran a fer el pas del desacord absolut amb tot el que té a l'abast a una certa harmonia amb la realitat que mostra la seva final i exitosa integració en el món.

- 38.** Al Pròleg de *Feliçment, jo soc una dona*, Carola Milà reflexiona sobre la novel·la que és a punt d'escriure i cita els referents literaris que li serveixen d'inspiració.



«Malgrat la incongruència de tots aquests consells, val a dir que en vaig treure unes quantes idees clares que m'han ajudat a orientar aquest escrit. En primer lloc, que ell espera de mi una biografia apassionada prou caòtica per semblar autèntica; d'altra banda, que em calia lligar els meus records amb l'existència de la gent il·lustre que m'ha tocat conèixer i recolzar la meva vida en uns fets que ja són història. Una cosa, en fi, entre *Moll Flanders* i les memòries de l'Amadeu Hurtado. Per això m'he fet enviar la novel·la de Daniel Defoe, i *Quaranta anys d'advocat*.»

- ✓ Busca una ressenya o resum d'aquestes obres i explica en què es relacionen amb *Feliçment, jo soc una dona*.



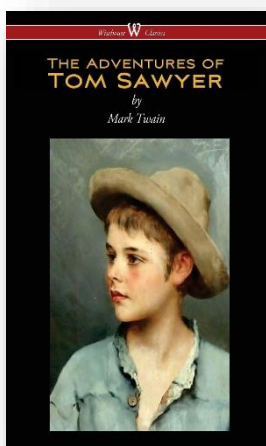
- ✓ En tots dos casos es tracta de autobiografies. A *Feliçment, jo soc una dona*, l'editor proposa a Carola que escrigui les seves memòries, és per això que ella decideix començar el llibre des de la data del seu naixement. Es tracta, però, d'una biografia? Ara que ja has acabat de llegir-la i que ja has analitzat els diferents narradors que hi intervenen, destaca les parts de la novel·la que responen al gènere de la biografia i digues per què.



39. Maria Aurèlia Capmany, per construir aquesta novel·la, utilitza recursos de gèneres novel·lístics diferents. D'una banda, com ja hem assenyalat, agafa una aparent estructura de la novel·la biogràfica, recurs que és qualificat per la crítica com un joc narratiu que crea la il·lusió de l'autobiografia que suposa una escriptura *a posteriori*, del passat al present. Aquesta forma es concreta en el relat de les fortunes i adversitats de la protagonista i aprofita les estructures del gènere picaresc, d'aquí la referència explícita a *Moll Flanders*.

La presència d'elements i estructures pròpies de la novel·la picaresca imposa al relat unes solucions tècniques ben concretes com la mobilitat del personatge principal (mobilitat geogràfica i social). Aquest patró exigeix la introducció d'una varietat d'espais que corresponguin a les diverses parades de la protagonista.

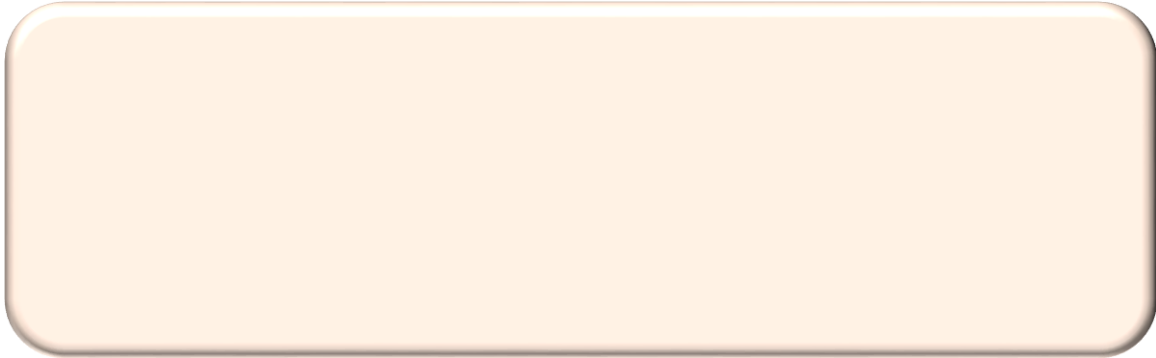
Les diferents entrades de cada capítol també simulen el gènere per l'estil, la forma i les peripècies de la vida de Carola que s'hi anuncien.



A més a més, sembla haver trobat un motlle en la novel·la d'aprenentatge, també anomenada Bildungsroman, destinat a potenciar i aprofitar al màxim l'educació del personatge. Un altre element que reforça el procés d'aprenentatge és el temps històric real, que defineix un tipus de novel·la d'aprenentatge realista, el model més complet del Bildungsroman.

De tota manera, la introducció del narrador omniscient porta a un procés de novel·lització que implica la substitució del model autobiogràfic-memorialístic preestablert per altres estructures novel·lesques tradicionals derivades de la novel·la realista del segle XIX.

- ✓ Per què penses que la crítica ha qualificat la Carola Milà d'una Moll Flanders dels temps moderns?



40. Més enllà del gènere autobiogràfic o picaresc, el jo que explica el relat de la seva vida queda confrontat a la col·lectivitat en el moment que, l'autora passa a un narrador omniscient. Aquesta col·lectivitat és, en realitat, la veritable protagonista de la novel·la, simbolitzada per la vida de Carola, que alhora simbolitza un país: Catalunya. Carola, en considerar-se part d'un nosaltres, es qüestiona el caràcter desarrelat de la seva existència. «La narradora elabora el seu discurs conscient que el seu cas, juntament amb altres casos, forma part de la sociohistòria de la Barcelona del segle xx i que, precisament, hi està arrelat»¹⁴.

64

Aquesta tècnica serveix a Maria Aurèlia Capmany per reflexionar sobre les relacions que s'estableixen entre l'individu i el món. Vol destacar la tensió produïda entre el protagonista individual i el col·lectiu. El projecte individual, únic, es realitza en relació amb l'entorn. Es tracta, doncs, de fer patents les relacions entre l'individu i la col·lectivitat a la qual pertany. Per a l'escriptora l'ésser humà es fa, es construeix en relació al temps històric que li toca viure.



¹⁴ LUCZAR, B., *op.cit.*

- ✓ Fes una relació dels diferents moments històrics que viu Carola, i especifica quina mena de relació hi estableix. Se sent inclosa en la societat i n'és part activa, o pel contrari se sent exclosa i viu en una situació de submissió i de negació del propi jo. Quines accions de la Carola ho demostren?

Estructura	Fet històric	Relació amb el fet històric: inclusió-exclusió. Accions
Infantesa i preparació vida adulta (5 primers capítols)		
Vida adulta: ascens social (6 capítols)		
La guerra (capítol 12)		
Vida burgesa: nou règim (capítols 13, 14)		
París anys 60 (capítol 15)		
Vellesa (capítol 15)		



41. Maria Aurèlia Capmany va viure en uns temps convulsos i molts dels moments històrics més importants de Catalunya. Montserrat Palau en fa un resum al pròleg de l'edició de la novel·la *Feliçment, jo soc una dona* de l'editorial Barcanova:

«La trajectòria vital de Maria Aurèlia Capmany (Barcelona, 1918-1991) comprèn diversos períodes clau en la nostra història contemporània: la Mancomunitat de Catalunya i el final de la Primera Guerra Mundial, la Dictadura de Primo de Rivera i la Segona República, la Guerra Civil espanyola i la segona guerra mundial, la postguerra i els anys del franquisme, el restabliment del règim democràtic i de la Generalitat de Catalunya.¹⁵»

- ✓ Compara la vida de Maria Aurèlia Capmany i la de Carola Milà: quins fets històrics van viure totes dues? Quines conseqüències van tenir en les trajectòries vitals de totes dues?



66

...	Maria Aurèlia Capmany	Carola Milà
Fets històrics viscuts		
Conseqüències en la trajectòria vital		

¹⁵ Palau, M. Pròleg a *Feliçment, jo soc una dona*. Barcanova, 1994, Barcelona. Pàg. 9.

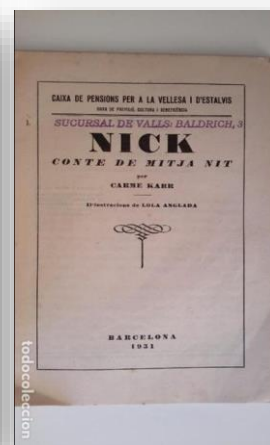
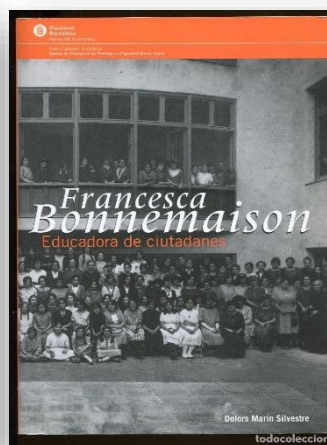
42. Un altre dels aspecte clau en l'obra de Maria Aurèlia Capmany és la crítica social i a una determinada classe: la burgesia. Considera, per una banda, que perpetua els patrons socials i culturals tradicionals per interessos de classe; i per l'altra, que defensa un feminisme basat en la caritat i no en la igualtat, la llibertat de les persones.



“L'opressió patriarcal ha estat perpetuada amb la complicitat de moltes dones i especialment de les dones burgeses. Les crítiques de Capmany es dirigeixen cap a al burgesia, cap al catalanisme burgès entronitzat des del Noucentisme i cap al feminisme burgès d'aquesta mateixa època a Catalunya.

Una crítica que apunta al fals feminisme d'aquesta classes i època: les teories de Dolors Monserdà, Carme Karr, Maria Domènech i les iniciatives de Francesca Bonnemaison de Verdaguer.¹⁶”

- ✓ Cerca informació sobre Dolors Monserdà, Carme Karr, Maria Domènech i Francesca Bonnemaison. Quines van ser les seves aportacions al feminisme burgès?



¹⁶ PALAU, M., *Dones*.



Dolors Monserdà



Carme Karr



Maria Domènech

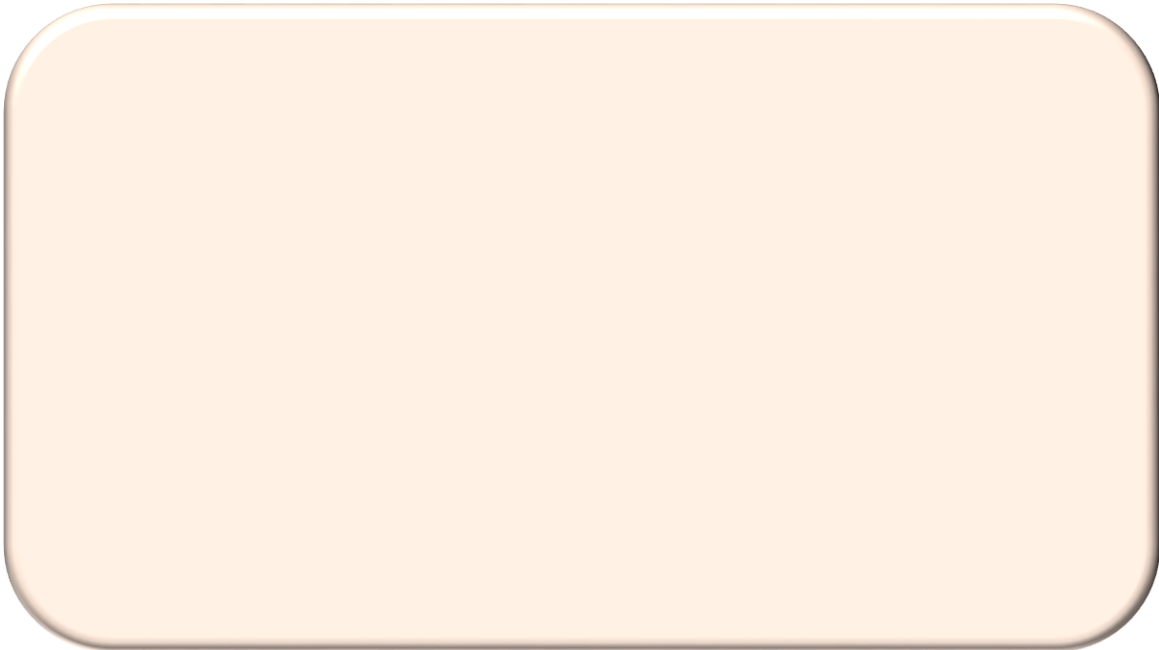


Francesca Bonnemaison



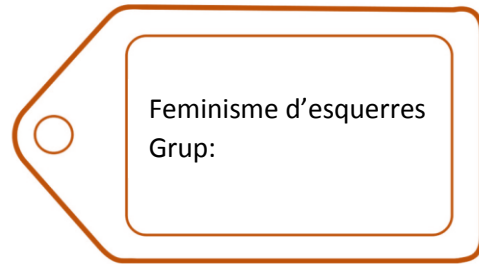
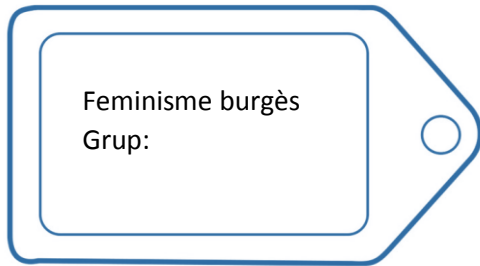
43. Els dos plantejaments sobre el feminisme són clarament diferents i antagònics.

- ✓ Quines són les idees fonamentals que els situa en posicionaments enfrontats?





44. Simuleu un debat entre les defensores d'un feminisme burgès i les defensores d'un feminisme d'esquerreres. Repartiu-vos les etiquetes per grups i elaboreu l'argumentari tenint en compte la informació que heu trobat i analitzat a l'inici de la guia i la que heu recollit en l'activitat anterior. És important que us situeu a l'època i representeu el vostre rol.



✓ Elaboreu el guió:



45. Quan analitzem en conjunt els personatges de la novel·la podem establir dos grups diferenciats segons el sexe: personatges masculins i femenins. Cadascun d'aquests grups desenvolupa funcions diferents en la novel·la i també en relació a la Carola.

- ✓ Analitza els personatges femenins de la novel·la explicant el tipus de relació i la influència que tenen en Carola.

Època	Personatge	Tipus de relació
Infantesa i preparació vida adulta		
Vida adulta: ascens social		
La guerra		
Vida burgesa: nou règim		
París anys 60		
Vellesa		

- ✓ Analitza els personatges masculins de la novel·la explicant el tipus de relació i la influència que tenen en la Carola.

Època	Personatge	Tipus de relació
Infantesa i preparació vida adulta		
Vida adulta: ascens social		
La guerra		
Vida burgesa: nou règim		
París anys 60		
Vellesa		

46. En l'apartat *Durant la lectura*, ja hem parlat dels personatges; de tota manera, ara cal fer una recapitulació i reflexionar sobre el tipus de personatges que han anat apareixent al llarg de la novel·la. Ja saps que els personatges es poden classificar de maneres diferents. Segons la seva caracterització, segons la seva evolució i segons la seva funció.



Segons la caracterització

- **Personatges complexos o rodons:** modifiquen la seva manera de pensar i d'actuar al llarg de la narració. Per això també se'n diuen **personatges dinàmics**, perquè la seva conducta canvia i evoluciona. Són personatges imprevisibles, que poden sorprendre el lector.
- **Personatges senzills o plans:** actuen i pensen sempre igual al llarg de la narració. Per això també reben el nom de **personatges estàtics**, ja que la seva conducta no canvia ni evoluciona. Són personatges previsibles i no sorprenen el lector.

Segons l'evolució

- **Protagonistes:** són els que duen a terme l'acció, el motor de la història.
- **Antagonistes-adversaris:** són els que estan enfrontats amb els protagonistes. Pot ser, però, que no n'hi hagi.

Segons la funció

- **Personatges principals:** el protagonista és el personatge que realitza la major part de les accions i que sol tenir un objectiu per aconseguir o un problema per resoldre. La seva actuació, les seves idees i la seva manera de ser són el centre d'atenció del lector. L'antagonista és el personatge que posa obstacles al protagonista i condiciona la seva actuació, per exemple, fent canviar la seva conducta, posant dificultats perquè no aconsegueixi allò que es proposa.
- **Personatges secundaris:** són la resta de personatges, que poden agrupar-se a l'entorn dels principals. I així parlem de personatges aliats, que ajuden el protagonista, i de personatges oponents, que li posen obstacles o el volen allunyar del seu objectiu.

- ✓ Fes una classificació tant de la Carola Milà com de la resta de personatges que apareixen a la novel·la, segons els tres conjunts que t'acabem de plantejar.

Segons la
caracterització

Segons
l'evolució

Segons la
funció



47. Els canvis d'identitat de la Carola no són arbitraris. Cada vegada que en la seva vida es produeix un canvi radical que la porta començar de nou, ho explicita amb un canvi de nom adoptat que li permet trencar amb el passat. Carola Milà és el seu nom autèntic que apareix en moments clau de la seva vida. Quan vol escenificar un canvi, el nou nom es transforma en una eina essencial per identificar la nova Carola. Carola juga a ser una altra diferent, i, en realitat, és la suma d'aquests diferents jo que crea al llarg de la vida. El nom passa a ser un distintiu de la seva personalitat que, a poc a poc, va construint la seva identitat.

- ✓ A cadascuna de les identitats de la Carola, apunta-hi quines qualitats, recursos, estratègies ha aportat a la Carola resultant de tot el procés.

Carmina Torres

Llorença Torres

Judith Nagy



48. Una de les deixebles i seguidores de les teories feministes de Maria Aurèlia Capmany va ser l'escriptora Montserrat Roig. Amb el temps van establir una profunda amistat.

«Montserrat Roig (Barcelona 1946-1991). Llicenciada en Filosofia i Lletres. Escriu novel·les i contes, que va alternant amb reportatges i articles periodístics, i presenta i dirigeix diversos programes de televisió, mitjà en el qual excel·leix com a entrevistadora, sobretot d'escriptors de generacions precedents. El 1970 guanya el premi Víctor Català amb el recull de narracions *Molta roba i poc sabó... i tan neta que la volen*. La seva segona novel·la, *El temps de les cireres*, que reprèn el fil d'alguns dels personatges de la primera, *Ramona, adéu*, guanya el premi Sant Jordi de 1976. El 1977 obté un important ressò amb un rigorós llibre documental sobre *Els catalans als camps nazis*, que aporta dades inèdites sobre l'Holocaust i que és guardonat amb el premi de la Crítica Serra d'Or (1978). Publica *L'agulla daurada*, premi Nacional de Literatura Catalana (1986), després d'una estada de dos mesos, convidada per Edicions Progrés de Moscou per elaborar un ampli reportatge sobre el setge de Leningrad durant la Segona Guerra Mundial. Fa també de columnista de la premsa diària en diferents mitjans i es vincula públicament a la lluita per la condició de la dona. Sòcia de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, del 1989 al 1990 va ser-ne la vicepresidenta del Principat¹⁷».



- ✓ Cerca informació de la relació de Montserrat Roig i Maria Aurèlia Capmany.

¹⁷ <https://www.escriptors.cat/autors/roigm/portic>.

- ❖ Per respondre a aquesta pregunta pots consultar els següents enllaços sobre la biografia de l'autora

Montserrat
Roig i
Maria
Aurèlia
Capmany

- <https://www.nuvol.com/noticies/montserrat-roig-i-maria-aurelia-capmany-conversa-cara-a-cara/>
- <https://www.vilaweb.cat/noticia/3943107/20111027/maria-aurelia-capmany-montserrat-roig-homenatge-complice.html>
- https://www.ara.cat/opinio/Aurelia-Capmany-entrevista-Montserrat-Roig_0_1688831107.html
- <https://oci.emporda.info/agenda/noticias/nws-628299-maria-aurelia-capmany-i-montserrat-roig-dialoguen-lescenari-cate.html>

49. Recorda la frase que comparteixen Simone de Beauvoir i Maria Aurèlia Capmany: “no néixer dona, sinó d’esdevenir-ne”.



- ✓ Ara que ja has llegit la novel·la, creus que la Carola Milà compleix amb la ideologia que s’amaga rere aquestes paraules? Per què?

50. El programa *El meu avi* de TV3, va dedicar una edició a Maria Aurèlia Capmany.



<https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/el-meu-avi/maria-aurelia-capmany-una-dona->

Mireu el programa a classe i entre tots recolliu les idees necessàries per respondre a la pregunta següent:

- ✓ Quines aportacions fa Maria Aurèlia Capmany a la següent generació d'escriptors, dels anys setanta?

51. Per acabar, et convidem a escoltar algunes de les cançons escrites per Maria Aurèlia Capmany i algun dels seus textos recitats per actors i actrius de rellevància en l'escena català.

❖ A continuació tens els enllaços a *You Tube* per accedir-hi:

- [Maria Aurèlia Capmany canta "Ai senyor", del disc *Dones, flors i violes*](#)
- [Carme Sansa canta "Viola del Violer", cabaret feminista de Maria Aurèlia Capmany](#)
- [Carme Sansa canta "Viola del Violer"](#)
- [Carme Sansa canta Maria Aurèlia Capmany a l'Ateneu Barcelonès](#)
- [Curtmetratge "L'àngel de la llar", *Cartes impertinents*.](#)
- [Cançó *Dones, flors i violes*](#)
- [Enderrock. Cançons de La Trinca de Maria Aurèlia Capmany](#)
- [La Trinca, disc *Trincameron*:](#)
- [La Trinca, *Ca barret*.](#)
- [Marina Rossell i altres](#)



✓ En grups de quatre, relacioneu algunes de les idees de les cançons amb les de la novel·la *Feliçment, jo soc una dona*.



18

¹⁸ <https://cultura.gencat.cat/ca/anymariaaureliacapmany/recursos/recursos-en-linia/>

I per saber-ne més: <https://lletra.uoc.edu/ca/multimedia/maria-aurelia-capmany-multi/web>